

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-06-24

Ärendenummer SLK-2025-00450

Handläggare

Anna Säveskog

Telefon: 031-368 03 90

E-post: anna.saveskog@stadshuset.goteborg.se

Remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet Ökad va-beredskap (SOU 2024:82)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Yttrande över remissen Ökad va-beredskap (SOU 2024:82), i enlighet med bilaga 7 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, översänds till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Sammanfattning

Göteborgs Stad har den 2 april 2025 fått remissen Ökad va-beredskap (SOU 2024:82) från Klimat- och näringslivsdepartementet för yttrande. Remissen ska besvaras senast den 29 augusti 2025.

Uppdragets syfte har varit att stärka förmågan att leverera vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och ytterst krig samt utifrån de nya förutsättningarna som följer av ett förändrat klimat. Utredningens uppdrag har varit att se över regelverk och ansvarsfördelning. Utredningsarbetet har varit begränsat till allmänna vattentjänster och vad som behövs för att de allmänna va-anläggningarna ska kunna drivas och användas. Förslagen innebär i stora delar kompletteringar och ändringar i vattentjänstlagen.

Stadsledningskontoret ser positivt på att va-området genom förslagen i utredningen stärks i sin förmåga att leverera tjänster. Det är positivt med utredningens ambition att tydliggöra kommunernas roll i arbetet med att stärka klimatanpassningen inom ramen för va-beredskap. Kontoret lyfter och föreslår i yttrandet bland annat synpunkter avseende begreppen beredskapsplan och reservkapacitet samt att vägledning blir viktigt eftersom förslagen till ändringar och tillägg i vattentjänstlagen är omfattande.

Kontoret lyfter synpunkten att beredskapsåtgärder som behövs för försörjning av angelägna allmänna intressen, åtgärder som syftar till att hantera höjd beredskap och krig, ska finansieras av statliga medel och inte av va-taxan.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Betänkandet föreslår utökade uppdrag och ansvar för kommunen och va-huvudmannen, att ordna vattentjänster för angelägna allmänna intressen. Utredningen föreslår också krav på reservkapacitet. Utredningen föreslår ett nationellt va-investeringsprogram där kommuner har möjlighet att ansöka om investeringsbidrag från staten för beredskaps- och klimatanpassningsåtgärder.

Utredningen kan få väsentliga ekonomiska konsekvenser för va-kollektivet på kort och lång sikt och därmed på förutsättningarna för den kommunala ekonomin. Va-kollektivet kommer att få väsentligt ökade avgifter om utredningens förslag träder i kraft.

Stadsledningskontoret ser positivt på ett nationellt investeringsprogram med bland annat statligt ekonomiskt tillskott. Kontoret menar att tillskottet bör vara av ett sådant slag att det inte är en omfördelning av befintliga statsbidrag utan ett faktiskt tillskott. Det är sannolikt att stödet på kort sikt, om 1 mdr årligen, inte kommer att vara tillräckligt för de behov som kommunerna står inför om utredningens förslag träder i kraft. Kretslopp och vattennämnden har behov av stora investeringar inom va-verksamheten, 16,3 mdkr för perioden 2026-2035 utan hänsyn till utredningens förslag.

Det är viktigt att det statliga investeringsstödet utformas på ett sätt så att det inte medför en omfattande administration. Det är också viktigt att stödet utformas på ett sätt så att det ger tydliga planeringsförutsättningar och säkerställer att stödet får avsedd effekt.

Kontoret konstaterar att förutom själva investeringsutgiften medför investeringar i nya anläggningar tillkommande kostnader för drift och skötsel av anläggningarna som blir en merkostnad för taxekollektivet och påverkar stadens ekonomiska förutsättningar.

Stadsledningskontoret ser positivt på utredningens förslag om att förenkla förutsättningarna för fondering för framtida investeringar inklusive reinvesteringar för taxekollektivet. Finansieringsprincipen reglerar hur kommuner och regioner kompenseras av staten vid bland annat att nya uppdrag eller uppdrag där ambitionsnivån ökar. Den statliga styrningen ökar genom att va-huvudmännens ansvar utökas då tjänster enligt vattentjänstlagen ska tillhandahållas för angelägna allmänna intressen. Kommunernas förutsättningar för avgiftsuttag ökar mot abonnenterna för taxekollektivet men förutsättningarna för den kommunala ekonomin i stort kommer väsentligen påverkas av utredningens förslag.

Bedömning ur ekologisk dimension

Kraven på reservkapacitet för avloppssystem kan bidra till minskade risker för allvarliga miljöskador vid kriser som exempelvis omfattande avbrott i elförsörjningen. Att utredningen pekar på behov av stärkt skydd av vattentäkter är positivt. Samtidigt innebär åtgärderna som motiveras av ett förändrat säkerhetsläge en miljöbelastning i sig. De klimatrelaterade delarna i utredningen handlar om anpassning till förändrat klimat, men inte om att bidra till minskad klimatpåverkan.

Utredningens förslag bidrar till stadens arbete enligt stadens klimatanpassningsplan och i huvudsak till miljö- och klimatprogrammets mål Naturen och främst delmålet Göteborgs Stad arbetar för renare hav, sjöar och vattendrag. Integreringen av klimatanpassningsperspektivet i va-planeringen ger möjlighet till synergieffekter med andra insatser, såsom arbete med blågröna strukturer, dagvattenhantering och ökad biologisk mångfald.

Bedömning ur social dimension

Tillgång till dricksvatten och sanitet har stor betydelse för invånarnas trygghet och hälsa och är nödvändigt för liv och hälsa för alla människor. Det övergripande syftet med utredningen är att stärka Sveriges förmåga att leverera vattentjänster i svåra situationer.

Bilagor

1. Sammanfattning
2. Kretslopp och vattennämndens handling 2025-06-11 § 121
3. Miljö- och klimatnämndens handlingar 2025-06-17 § 117
4. Stadsmiljönämndens handlingar 2025-06-13 § 150
5. Gryaab AB:s handlingar 2025-06-12 § 40
6. Yttrande från Räddningstjänstförbundet Storgöteborg 2025-06-13
7. Förslag till yttrande

Ärendet

Göteborgs Stad har den 2 april 2025 fått remissen Ökad va-beredskap (SOU 2024:82) från Klimat- och näringslivsdepartementet för yttrande. Remissen ska besvaras senast den 29 augusti 2025.

Beskrivning av ärendet

Utredningens uppdrag

Uppdragets syfte har varit att stärka förmågan att leverera vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och ytterst krig samt utifrån de nya förutsättningarna som följer av ett förändrat klimat. Utredningens uppdrag har varit att se över regelverk och ansvarsfördelning. Förändringar föreslås som syftar till att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster. Utredningen bedömer att förslagen stärker denna förmåga och att förslagen är förenliga med kraven inom Nato och att de bidrar till ett starkare totalförsvaret. Utredningsarbetet har varit begränsat till allmänna vattentjänster och vad som behövs för att de allmänna va-anläggningarna ska kunna drivas och användas. Utredningen har utgått från att ansvaret även fortsättningsvis ska vara allmänt och säkras genom offentligt ägande samt att förändringar kan åstadkommas inom ramen för nuvarande organisation.

Utredningens förslag

Utredningens har lämnat förslag på ändringar inom vattentjänstlagen och vattentjänstförordningen.

- Införande av ett lagreglerat krav på reservkapacitet samt bestämmelser som innebär att angelägna allmänna intressen ska prioriteras vid driften av de allmänna va-anläggningarna under fredstida krissituationer och höjd beredskap.
- Utökning av kommunens planeringsskyldighet. Planeringen ska omfatta en beredskapsplan som antas av kommunfullmäktige. Planens aktualitet ska prövas varje mandatperiod och innehålla kommunens bedömning av vilka beredskapsåtgärder som behövs för att de allmänna va-anläggningarna ska kunna drivas under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Planen ska innehålla riktlinjer för prioritering samt vara anpassad till förhållandena i kommunen samt anläggningarnas strategiska betydelse och utsatthet under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Vid planeringen ska kommunen samråda med berörda länsstyrelser och kommuner och vid behov även med fastighetsägare och andra särskilt berörda.
- Införande av krav om att kommunen vid behov ska samverka med andra kommuner för att fullgöra uppgifterna enligt vattentjänstlagen.
- Kommunen ska få besluta om föreskrifter samt föreläggande och förbud när det gäller användningen av allmänna va-anläggningar. Detta för att möjliggöra prioritering av angelägna allmänna intressen. Föreskrifterna får förenas med straffansvar och föreläggande och förbud med vite. Kommunens beslut om föreläggande och förbud får överklagas till mark- och miljödomstolen.
- Bemyndigande till regeringen att meddela föreskrifter som avviker från vattentjänstlagen om det behövs för att verksamheter som är av betydelse för totalförsvaret ska kunna använda en allmän va-anläggning.
- Utvidgning av kravet på vattentjänstplan till att avse alla åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va-anläggningarna ska fungera i ett förändrat klimat.

- Det ska finnas en aktuell plan för investeringar och förvaltning av de tillgångar som ingår i de allmänna va-anläggningarna i varje kommun. Kommunfullmäktige beslutar om antagande och ändring av planen samt ska varje mandatperiod pröva om planen är aktuell. Planen ska innehålla kommunens bedömning av vilka åtgärder som behövs för att ordna och driva va-anläggningen och utgifter för dessa åtgärder. Överskott ska utjämnas inom skälig tid. Medel får avsättas till en fond för framtida investeringar om avsättningen avser en åtgärd i investeringsplanen. Krav på att upprätta en förvaltningsberättelse införs.
- Ett nationellt va-investeringsprogram inrättas där staten och kommunerna tillsammans höjer ambitionsnivån i syfte att öka robustheten i leveransen av vattentjänster.
- Kommunen ska få meddela föreskrifter om användningen av allmänna va-anläggningar för att möjliggöra prioritering.
- Livsmedelsverket och Naturvårdsverket ska få meddela föreskrifter inom sina respektive ansvarsområden för att allmänna va-anläggningar ska kunna drivas under fredstida krissituationer och höjd beredskap.
- Länsstyrelsen ska stödja och följa upp kommunernas beredskapsåtgärder enligt lagen om allmänna vattentjänster samt stödja kommunerna med underlag inför bedömningen av vilka verksamheter som bör prioriteras.

Förvaltnings och bolags synpunkter

Stadsledningskontoret har skickat remissen till kretslopp och vattennämnden, miljö- och klimatinämnden, stadsbyggnadsnämnden, Gryaab AB (Gryaab), Göteborg Energi AB och Räddningstjänstförbundet Storgöteborg (RSG) för yttrande. Remissen skickades även till exploateringsnämnden och stadsmiljönämnden för kännedom och eventuellt yttrande.

Kretslopp och vattennämnden, miljö- och klimatinämnden, stadsmiljönämnden, Gryaab och RSG har svarat. Exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och Göteborg Energi AB har valt att inte svara.

Kretslopp och vattennämnden

Kretslopp och vattennämndens övergripande bedömning är att betänkandet bidrar till förbättrad förståelse för de utmaningar och möjligheter som finns för Sveriges va-beredskap. Huvuddelen av utredningens förslag är konstruktiva och kan bidra till en stärkt förmåga. Nämnden bedömer dock att det finns uppenbara risker att taxekollektiven belastas med kostnader för åtgärder där nyttan finns hos hela eller andra delar av samhället, samtidigt som många av de som är avgiftsskyldiga prioriteras ned till förmån för angelägna allmänna intressen. Det är värdefullt och välkommet att betänkandet belyser förbättrings- och förstärkningsbehov för beredskapen inom områden som exempelvis laboratorietjänster, reservkraft och drivmedel, transporter/logistik, reparationsförmåga, lagerhållning av kritiska varor och latrinhantering.

Kretslopp och vattennämnden stöder krav på plan för investeringar och tillgångsförvaltning men lyfter är det viktigt att va-huvudmannen har befogenhet att löpande justera detaljer i planeringen för att få god (kostnads-) effektivitet.

Kretslopp och vattennämnden bedömer, avseende förslaget att de allmänna va-anläggningarna under fredstida krissituationer och höjd beredskap ska drivas så att angelägna allmänna intressen prioriteras, att paragrafen innebär att andra användare än angelägna allmänna intressen får lägre prioritet. Nämnden bedömer det som rimligt och

nödvändigt, men anser att det förutsätter att de allmänna va-anläggningarna delvis finansieras på annat sätt än via nuvarande va-taxa. Synpunkten gäller även krav på reservkapacitet och att den bör finansieras med medel för civilt försvar.

Nämnden är positiv till förslaget att förenkla fondering, och möjliggöra fondering även för reinvestering. Nämnden önskar ett förtydligande om att planering och lager för drivmedel och reservkraft behövs i ett större perspektiv och på alla nivåer: va-huvudmannen, kommunen, regionalt, nationellt. Nämnden är positiv till att potentialen för kostnadseffektiva lösningar genom samarbete över kommungränser lyfts fram och stöds i betänkandets förslag.

Gryaab

Bolaget anser att betänkandet är väl underbyggt och ger en bra sammanfattning av de utmaningar som va-organisationerna står inför. Gryaab tillstyrker i huvudsak de förslag som lämnas i betänkandet men lämnar en del synpunkter. Bolaget lyfter att det är viktigt att förtydliga vad som avses med reservkapacitet. Vidare att synpunkten att bygga reservreningsverk, som inte skulle användas i den normala driften, skulle innebära stora investeringar som kan ifrågasättas. Begreppet reservkapacitet bör därför utvidgas till att inrymma åtgärder och lösningar som skapar redundans i systemen. Gryaab anser att det är problematiskt att va-kollektivet ska betala för angelägna allmänna intressen som borde betalas av skattekollektivet.

Gryaab stöder förslaget att ett stöd riktat till fastighetsägare tas fram för att underlätta att åtgärder kommer till stånd på fastigheterna för att åtgärda brister i sina va-installationer. Det är viktigt för att mängden tillskottsvatten till allmänna va-anläggningar behöver minska. Gryaab delar även utredningens bedömning att det är mest kostnadseffektivt att ta hand om vattnet innan det når ledningarna och att det kräver att kommuner i översiktsplaner och detaljplaner planerar så att dagvattnet tas om hand lokalt.

Gryaab ser positivt på förslaget att utreda behovet av nationell lagerhållning av varor och material. Bolaget tillstyrker förslaget i sak att ett nationellt va-investeringsprogram inrättas. Gryaab ser dock en risk för ökad administration och minskad tydlighet mellan genomförda insatser och utbetalt bidrag och anser därför att det är önskvärt att en justering görs så att det är den ansvariga va-organisationen som kan ansöka om bidragen.

Stadsmiljönämnden

Stadsmiljönämnden delar bedömningen att klimatförändringarna ställer ökade krav på kommunal planering, samordning och förebyggande arbete, särskilt i tätbebyggda städer som Göteborg där risken för påverkan från extrema väderhändelser förväntas öka framöver. Stadsmiljönämnden ser positivt på flera av utredningens förslag, särskilt avseende förtydligande av ansvar, förbättrad samverkan och behovet av långsiktig planering. Nämnden vill understryka vikten av att klimatanpassning inte ses som en isolerad fråga för va-huvudmän, utan som en central del av kommunal planering, gestaltungsprinciper och grönstrukturarbete.

Räddningstjänstförbundet Storgöteborg

RSG är positiv till att utredningens föreslagna ändringar införs i vattentjänstlagen vilka säkerställer att angelägna allmänna intressen kan prioriteras vid driften av allmänna va-anläggningar under fredstida krissituationer, höjd beredskap och krig. Förhöjda krav på leveranssäkerhet och stärkt försörjningsberedskap innebär att de allmänna va-anläggningarna blir robustare i alla samhällslägen för samtliga användare.

Räddningstjänsten har en aktiv roll i beredskapsplaneringen inom sitt geografiska ansvarsområde och anser att det är både relevant och angeläget att en beredskapsplan kan fastställas för allmänna va-anläggningar i kommunen. Ansvar för brandvatteninfrastrukturen i kommunen är i nuläget inte klargjord ur alla nödvändiga aspekter. Arbetet med en beredskapsplan samordnas därför med fördel med framtagandet av en brandvattenplan enligt Svenskt Vattens riktlinje.

Miljö- och klimatnämnden

Nämnden bedömer att de inte har några synpunkter på betänkandet.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret ser positivt på att va-området genom förslagen i utredningen stärks i sin förmåga att leverera tjänster. Det är positivt med utredningens ambition att tydliggöra kommunernas roll i arbetet med att stärka klimatanpassningen inom ramen för va-beredskap.

Avseende förslaget om att det ska finnas en aktuell beredskapsplan i varje kommun anser kontoret att det behöver förtydligas att det rör sig om en beredskapsplan för de allmänna va-systemen, det vill säga en va-beredskapsplan. Termen "beredskapsplan" blir något missvisande i detta sammanhang. Vidare anser kontoret att det är viktigt att förtydliga vad som avses med reservkapacitet samt anser att begreppet reservkapacitet bör utvidgas till att inrymma åtgärder och lösningar som skapar redundans i systemen.

Förslagen till ändringar och tillägg i vattentjänstlagen är omfattande. Förslagen innebär en stor förskjutning från vattentjänster för hushållsändamål till vattentjänster för angelägna allmänna intressen under kris eller krig. Med betänkandets förslag blir vattentjänstlagen mycket mer komplex. Därmed är vägledning viktigt för genomförandet.

Det finns risk för otydlighet kring finansiering, och kring vad det innebär att vara ansluten till kommunala va-anläggningar. Kontoret lyfter synpunkten att beredskapsåtgärder som behövs för försörjning av angelägna allmänna intressen, åtgärder som syftar till att hantera höjd beredskap och krig, ska finansieras av statliga medel och inte av va-taxan. I vägledningar och föreskrifter behöver det tydliggöras var gränsen går mellan vad som ska finansieras av va-kollektiven och vad som ska finansieras på annat sätt.

Kontoret konstaterar att det är många myndigheter involverade i beredskapsfrågor utifrån olika perspektiv och lyfter i yttrandet att det är viktigt att det finns en samordning och tydlighet gentemot kommunerna så att det inte kommer olika krav eller budskap från olika myndigheter.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

Sammanfattning

Utredningens uppdrag har varit att se över regelverk och ansvarsfördelning och vid behov föreslå förändringar för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster. Syftet med uppdraget har varit att stärka förmågan att leverera vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig samt utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat. Utredningens förslag stärker denna förmåga. Förslagen är förenliga med kraven inom Nato och bidrar till ett starkare totalförsvar.

Utredningsarbetet har avgränsats till allmänna vattentjänster och vad som behövs för att de allmänna va-anläggningarna ska kunna drivas och användas. Vi har utgått från att ansvaret även fortsättningsvis ska vara allmänt och säkras genom offentligt ägande samt att förändringar kan åstadkommas inom ramen för nuvarande organisation. Under senare tid framlagda relevanta utredningsförslag har beaktats. Förslagen innebär i stora delar kompletteringar och ändringar i vattentjänstlagen.

Vår övergripande bedömning är att de allmänna vattentjänsterna fungerar väl samtidigt som det finns utmaningar. Kommunerna har väldigt olika förutsättningar att klara sitt uppdrag och det finns ett stort underfinansierat investeringsbehov. Ett nytt säkerhetsläge, accelererande klimatförändringar och nya miljögifter ställer stora krav på åtgärder. Kompetensförsörjningen är svår i hela landet och särskilt för små kommuner. Finansieringsregelverket är inte ändamålsenligt för de investeringsbehov som finns. Va-avgifterna är inte alltid i nivå med verksamhetens kostnadsutveckling och behovet av åtgärder. Statens styrning är svag och kommunerna upplever att det är otydligt vilka planeringsförutsättningar som gäller.

Vi anser att det finns goda möjligheter att tackla utmaningarna. På kommunal nivå är samverkan en nyckelfaktor för stärkt förmåga. Staten kan bidra med en ändamålsenlig och beredskapsanpassad

lagstiftning, en utvecklad finansiell styrning och ett samordnat stöd. Föreslagna författningsändringar bör träda i kraft den 1 juli 2026.

Beredskapsanpassning av vattentjänstlagen

Utredningen föreslår att det införs ett lagreglerat krav på reservkapacitet samt bestämmelser som innebär att angelägna allmänna intressen ska prioriteras vid driften av de allmänna va-anläggningarna under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Kommunens planeringsskyldighet utökas till att omfatta en beredskapsplan som antas av kommunfullmäktige. Varje mandatperiod ska kommunfullmäktige pröva om planen är aktuell. Planen ska innehålla kommunens bedömning av vilka beredskapsåtgärder som behövs för att de allmänna va-anläggningarna ska kunna drivas under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Den ska ge riktlinjer för möjligheter att prioritera angelägna allmänna intressen vid driften av allmänna va-anläggningar i sådana situationer. Planeringen ska vara anpassad till förhållandena i kommunen samt anläggningarnas strategiska betydelse och utsatthet under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Vid planeringen ska kommunen samråda med bland annat berörda länsstyrelser och kommuner. Kommunen ska samordna planeringen med annan beredskapsplanering.

För att möjliggöra prioritering av angelägna allmänna intressen under fredstida krissituationer och höjd beredskap föreslår vi att kommunerna ska få besluta om föreskrifter samt förelägganden och förbud när det gäller användningen av den allmänna va-anläggningen. Föreskrifterna får förenas med ett straffansvar. Förelägganden och förbud får förenas med vite.

I syfte att möjliggöra ett snabbt och enkelt lagstiftningsförfarande under höjd beredskap föreslår vi ett bemyndigande till regeringen att meddela föreskrifter som avviker från vattentjänstlagen, om det behövs för att verksamheter som är av betydelse för totalförsvaret ska kunna använda en allmän va-anläggning.

Klimatanpassningsåtgärder

Kommunerna behöver planera brett och långsiktigt för att säkerställa att de allmänna va-anläggningarna fungerar i ett förändrat klimat. Vi föreslår därför att kravet på vattentjänstplan utvidgas till att avse alla åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va-anläggningarna ska fungera i ett förändrat klimat.

Mängden tillskottsvatten till va-anläggningarna behöver minska, både för att undvika skador på anläggningen och på enskild egendom och miljön. För detta behöver fastighetsägare, kommun, huvudmannen för allmänna va-anläggningar och staten vidta åtgärder.

Försörjningsberedskap

Flera av de utmaningar som kommunerna står inför när det gäller försörjningsberedskapen för allmänna vattentjänster delas med andra viktiga samhällsfunktioner. Ofta behöver sådana utmaningar lösas i en större kontext. Flera systemövergripande förslag har lagts fram de senaste åren.

Varor och material för allmänna vattentjänster omfattar bland annat reningskemikalier, fordon, drivmedel, el, reservdelar, reparationsutrustning och utrustning för elektroniska kommunikationer. De blir kritiska för funktionen allmänna vattentjänster om de inte enkelt kan ersättas och tillgången till dem är, eller kan bli, osäker. Utöver varor och material är kompetensförsörjning och vattentillgång avgörande för förmågan att upprätthålla en kontinuerlig leverans av vattentjänster.

Flera åtgärder kan behöva användas i kombination för att stärka försörjningsberedskapen för vattentjänster. Utgångspunkten är att försörjningsflöden behöver upprätthållas i så stor utsträckning som möjligt. Därutöver kan det finnas behov av lokal och nationell lagring, tvingande regler för hushållning samt nationella förstärkningsresurser för avloppshantering. Behov av och möjligheter till detta behöver analyseras vidare. Utredningen föreslår att beredskapssektorn för Livsmedelsförsörjning och dricksvatten utreder behov av och tar fram förslag på hur varor och material för allmänna vattentjänster kan lagras nationellt samt att Naturvårdsverket utreder behov av och tar fram ett koncept för nationella förstärkningsresurser för avlopp.

Kommunerna bör se över sitt behov av reservvatten och arbetet med att skydda befintliga och framtida vattentäkter bör stärkas. Byggnads- och reparationsberedskapen för allmänna vattentjänster bör stärkas.

Det finns goda förutsättningar för samarbete med närliggande länder. Utöver etablerade samarbetsformer inom Norden möjliggör Sveriges medlemskap i Nato samarbete i en vidare krets.

Stärkt arbete på nationell nivå

Det nationella arbetet behöver stärkas för att öka de kommunala förutsättningarna att kunna svara för allmänna vattentjänster. Frågor om underhåll och förnyelse av befintliga va-ledningar behöver få en tydligare plats på den nationella agendan.

Regeringen behöver styra målinriktat med fokus på att stärka va-infrastrukturen. Målsättning och uppföljning kan ske genom att det nationella miljömålssystemet kompletteras med ett etappmål för en god va-infrastruktur. Utredningen föreslår följande etappmål:

- Alla kommuner har senast år 2030 genomfört en kartläggning och tagit fram en planering för förnyelse och klimatanpassning av den allmänna va-anläggningen samt påbörjat genomförandet av åtgärder.
- Den samlade nationella förnyelsetakten för va-ledningar ska öka årligen tills den har nått minst 1 procent år 2040.

Som ansvarig myndighet för uppföljning, utvärdering och rapportering av etappmålet föreslås Boverket, i samverkan med Livsmedelsverket, Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten.

Samverkan och informationsutbyte stärker beredskapsförmågan på alla nivåer. Utredningen föreslår flera åtgärder i detta syfte. Havs- och vattenmyndigheten föreslås ta fram en nationell strategi och handlingsplan för ett resurseffektivt och ansvarsfullt nyttjande av vattenresursen genom aktörsgemensam samverkan. Därutöver bör utredas hur frågor om vattenresursanvändning och vattenhushållning kan införlivas i arbetet inom beredskapssektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten.

Samordningen inom Regeringskansliet bör utvecklas med avseende på styrningsfrågor av betydelse för vattentjänster. Även samordningen på myndighetsnivå bör ses över. Utredningen föreslår att Livsmedelsverket uppdras att, i samverkan med övriga berörda myndigheter, genomföra en sådan översyn. Uppdraget bör innefatta samordning av frågor som rör vattenförsörjning och avloppshantering, tillgång till och fördelning av vattenresurser samt beredskap inom dessa områden. Myndigheterna bör även utreda en myndighetsgemensam digital kunskapsplattform för vattentjänster.

Stödet till kommunerna bör stärkas på regional nivå. Länsstyrelsernas stöd bör ges samordnat och specifikt inriktat på att stärka kommunernas beredskap för allmänna vattentjänster. Utredningen föreslår att länsstyrelserna gemensamt uppdras att utveckla nya arbetssätt och vidareutveckla befintliga samarbeten, i syfte att åstadkomma ett samordnat, ändamålsenligt och likvärdigt stöd till kommunerna för allmänna vattentjänster. I det beredskapsstödjande arbetet bör särskilt ingå att bistå kommunerna med underlag om vilka verksamheter som kan behöva prioriteras vid driften av de allmänna va-anläggningarna under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Statliga myndigheter bör bistå länsstyrelserna med information om samhällsviktig verksamhet. I den stödjande rollen bör även ingå att följa upp och bedöma effekter av vidtagna beredskapsåtgärder samt rapportera till de vägledande centrala myndigheterna.

På central nivå föreslås Livsmedelsverket och Naturvårdsverket få föreskriftsrätt och vägledningsansvar gentemot kommuner och länsstyrelser för deras beredskapshöjande arbete. Vidare föreslås ett vägledningsansvar för arbetet med vattentjänstplaner.

Förutsättningar för en stärkt nationell laboratorieförmåga för dricksvatten, kvalitetskrav för hygienvatten respektive tekniskt vatten samt möjligheter till åtgärder med stöd av miljö- och hälsoskyddslagstiftningen och livsmedelslagstiftningen avseende va-ledningars skick bör ses över. Berörda myndigheter i dessa frågor är Livsmedelsverket, Naturvårdsverket och Folkhälsomyndigheten.

I syfte att stärka försvarsmyndigheternas möjligheter att verka under fredstida krissituationer och höjd beredskap föreslås att de klargör sina behov av vatten och avlopp och att relevanta åtgärder därefter vidtas på den va-infrastruktur som Fortifikationsverket ansvarar för.

Kommunal samverkan

En god förmåga hos kommuner och va-organisationer är en grundförutsättning för en god va-beredskap med en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster.

Utredningen konstaterar att kommunerna har mycket olika förutsättningar att klara sitt uppdrag. En ökad kommunal samverkan kan skapa bättre förutsättningar för framför allt små och mindre kommuner att klara sitt uppdrag att leverera robusta vattentjänster. Samverkan stärker kommunernas förmåga ur ett finansierings-, kompetensförsörjnings- och beredskapsperspektiv. Den är viktig även ur ett nationellt och regionalt perspektiv.

För att skapa mer likvärdiga förutsättningar och stärka den samlade kommunala förmågan behövs samverkansfrämjande insatser från staten, framför allt gentemot små och mindre kommuner. Vi föreslår ett krav på kommunal samverkan i vattentjänstlagen och en flerårig nationell insats för att främja samverkan. Kommuner som utreder samverkansmöjligheter eller genomför en samverkansorganisation bör få ekonomiskt bidrag från staten.

Åtgärder för stärkt ekonomi

Sedan de allmänna va-anläggningarnas tillkomst har avgiftsuttag och ersättningsinvesteringar generellt legat på ohållbart låga nivåer. Kommuner har tenderat att ta mindre betalt än den nytta va-anläggningen genererar. Detta har i många fall underminerat möjligheterna att upprätthålla anläggningarnas funktion. Under de närmaste årtiondena väntar en större mängd nödvändiga investeringar, samtidigt som nya utmaningar inom områdena beredskap och klimatanpassning tillkommer. För att klara detta behöver kommunerna anpassa va-avgifterna så att de täcker nödvändiga kostnader, inklusive kostnader för investeringar.

En god va-ekonomi är en grundförutsättning för en god va-beredskap. Det innefattar att arbeta strategiskt med investeringsplanering och ha en god ekonomisk hushållning samt följa god redovisningssed och vattentjänstlagens bestämmelser.

Utredningen föreslår att kommunens planeringsskyldighet utökas till att omfatta en investeringsplan som antas av kommunfullmäktige. Varje mandatperiod ska kommunfullmäktige pröva

om planen är aktuell. Planen ska innehålla kommunens bedömning av vilka åtgärder som behövs för att ordna och driva va-anläggningen och utgifter för dessa åtgärder. Vidare bör kravet på särredovisning av va-verksamheten även omfatta en förvaltningsberättelse.

Kommunens möjligheter att hantera avgiftsmedel bör tydliggöras. Utredningen föreslår att det lagregleras att överskott ska utjämnas inom skälig tid. Det bör kunna godtas att en kommun dröjer upp till fem år med att ta i anspråk medel som har varit föremål för överskott. Vidare bör lagen ge utrymme till fondering för såväl ny- som ersättningsinvesteringar som sker inom rimlig tid, normalt mindre än tio år från avsättningen. Förslagen avses bidra till att skapa förutsättningar för stabil investeringsplanering och en jämnare avgiftsutveckling.

Statens roll inom vägledning och uppföljning på området va-ekonomi bör stärkas genom en rådgivande funktion.

Utöver de långsiktigt syftande förslagen för en stärkt va-ekonomi finns det behov av mer kortvariga insatser för beredskaps- och klimatanpassningsåtgärder. Utredningen föreslår ett nationellt va-investeringsprogram där staten och kommunerna tillsammans höjer ambitionsnivån inom dessa områden. Härigenom ges ökade förutsättningar för robusthet i leveransen av vattentjänster.

Den statliga medfinansieringen föreslås uppgå till en miljard kronor per år. För medfinansiering ställs krav på bland annat ökad förnyelsetakt för va-ledningsnäten och att kommunen visar att avgifter debiteras för bortledande och rening av vatten från allmän platsmark.

Konsekvenser

Utredningens förslag innebär förändringar av de grundläggande förutsättningarna för allmänna vattentjänster. Förslagen berör framför allt statliga myndigheter, kommuner och va-organisationer samt användare av allmänna va-anläggningar, såsom fastighetsägare och näringsliv.

Förslagen syftar till att stärka den kommunala beredskapen och förmågan att tillhandhålla allmänna vattentjänster. De kommer att leda till ökade investeringar i de allmänna va-anläggningarna på lång och kort sikt. Förutsättningarna för att kunna tillgodose samhälls-

viktiga verksamheters behov av vatten och avlopp stärks. De samlade förslagen ger förutsättningar för en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster.

Sysselsättningen kan förväntas öka. Förslagen har även positiva konsekvenser för jämställdhet och miljö. För berörda användare förväntas förslagen leda till ökade va-avgifter men även säkrare leveranser. Vissa användare kan dock, när angelägna allmänna intressen prioriteras, komma att drabbas av uteblivna leveranser.

Statens finanser påverkas av flera förslag. Investeringsbidraget föreslås uppgå till en miljard kronor per år. Kostnaderna för tillkommande arbetsuppgifter för staten beräknas till drygt 80 miljoner kronor för första året och därefter successivt lägre nivåer. Vissa uppgifter kan dock genomföras vid senare tidpunkt.

Utredningen föreslår finansiering genom omprioriteringar, dels inom befintliga förvaltningsanslag, dels från utgiftsområde 6 *Försvaret och samhällets krisberedskap* för beredskapsstärkande uppgifter.

Förslagen syftar till att stärka arbetet med allmänna vattentjänster i hela landet. Eftersom kommunerna har olika förutsättningar kan förslagens konsekvenser för användare och andra berörda variera mellan kommunerna.

Statens styrning av kommunerna kommer att öka till följd av våra förslag. Samtliga förändringar som är tvingande för kommunerna regleras i lag. Vår bedömning är att styrningen är ändamålsenlig och inte går utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till syftet att stärka totalförsvaret. Förslagen bedöms därmed proportionerliga i förhållande till deras påverkan på den kommunala självstyrelsen.

Utdrag ur protokoll

Sammanträdesdatum: 2025-06-11

§ 121 KOV-2025-00670

**Yttrande över remiss från Klimat- och
näringsdepartementet - Ökad va-beredskap**

Beslut

Enligt förvaltningens förslag:

Kretslopp och vattennämnden antar detta yttrande som sitt eget och översänder det till Stadsledningskontoret som svar på remissen.

Tidigare behandling

Information i ärendet lämnades vid sammanträdet 2025-05-15 § 103.

Handling

Förvaltningen har 2025-05-23 upprättat ett tjänsteutlåtande i ärendet.

Protokollsutdrag skickas till

Stadsledningskontoret

Dag för justering

2025-06-12

Vid protokollet

Sekreterare

Emilia Dahlstedt

Ordförande

Jöran Fagerlund

Justerande

Claes Björling

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-05-23

Ärendenummer KOV-2025-00670

Handläggare

Lisa Ahnoff, Helena Hallagård

Telefon:

E-post: lisa.ahnoff@kretsloppochvatten.goteborg.se

Remissvar Ökad va-beredskap SOU 2024:82

Förslag till beslut

Kretslopp och vattennämnden antar detta yttrande som sitt eget och översänder det till Stadsledningskontoret som svar på remissen.

Sammanfattning

Ärendet har 2025-05-15 §103 varit ett muntligt informationsärende i Kretslopp och vattennämnden. Nämndens remissvar ska efter beslut sändas till Stadsledningskontoret som underlag för ett samlat svar från staden till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Statens offentliga utredning Ökad va-beredskap SOU 2024:82 syftar till att stärka Sveriges förmåga att leverera vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig samt utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat. Betänkandet innehåller flera förslag till ändringar och tillägg i lag (2006:412; LAV) och förordningen (2007:701) om allmänna vattentjänster. Syftet med LAV vidgas till att även omfatta försörjning av *angelägna allmänna intressen* vid kris/krig.

Förvaltningens övergripande bedömning är att betänkandet bidrar till förbättrad förståelse för de utmaningar och möjligheter som finns för Sveriges va-beredskap.

Det är positivt att betänkandet lyfter vikten av robusta och välskötta va-system, och att löpande underhåll och förnyelse behöver prioriteras. Det är välkommet att betänkandet lyfter och synliggör viktiga förbättringsområden för en stärkt förmåga, så som skydd av råvattentäkter, lagerhållning av kritiska varor, reservkraft och logistik, reparationsförmåga, tillgång till laboratorietjänster och av ersättningstjänster för avlopp och sanitet. Det är också positivt att potentialen i samarbeten över kommungränser lyfts fram.

Förvaltningen ser risker att va-taxekollektiven belastas ekonomiskt för åtgärder där nyttorna tillkommer hela samhället eller andra kommuner, samtidigt som va-taxekollektiven själva prioriteras lägre. LAV blir betydligt mer komplex, särskilt avseende finansiering. Förvaltningen ser också risk för att beslut på hög nivå i akuta skeden fattas utan helhetsbild av konsekvenserna, och förordar att betänkandets förslag till bemyndiganden kompletteras med krav på samråd med va-huvudmannen.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Betänkandet föreslår utökade ansvar och uppdrag för kommunen och va-huvudmannen, att ordna vattentjänster för angelägna allmänna intressen. Utredningen föreslår också krav på reservkapacitet.

Utredningen föreslår ett nationellt va-investeringsprogram där kommuner har möjlighet att ansöka om investeringsbidrag från staten för beredskaps- och klimatanpassningsåtgärder. Förvaltningen bedömer trots det att det finns uppenbara risker att taxekollektivet belastas med kostnader för åtgärder som kommer hela eller andra delar av samhället till godo.

Förvaltningen ser positivt på förslaget att förenkla fondering, eftersom det kan jämna ut taxeökningar mellan år, och åtminstone i någon mån minska skuldsättningen.

Bedömning ur ekologisk dimension

Kraven på reservkapacitet för avloppssystem kan bidra till minskade risker för allvarliga miljöskador vid kriser som exempelvis omfattande avbrott i elförsörjningen. Att utredningen pekar på behov av stärkt skydd av vattentäkter är också välkommet.

Samtidigt innebär åtgärderna som motiveras av ett förändrat säkerhetsläge en miljöbelastning i sig. De klimatrelaterade delarna i utredningen handlar om anpassning till förändrat klimat – men inte om att bidra till minskad klimatpåverkan vilket hade varit önskvärt.

Bedömning ur social dimension

Betänkandet föreslår genom ny paragraf i LAV att regeringen får meddela föreskrifter som avviker från LAV vid krig eller krigsfara för att totalförsvaret ska kunna använda en allmän va-anläggning. Förvaltningen förstår syftet, men ser viss risk att beslut fattas utan helhetsbild över konsekvenserna, och föreslår därför att paragrafen kompletteras med en formulering om samråd med va-huvudmannen. Tillgång till dricksvatten och sanitet är nödvändigt för liv och hälsa för alla människor. Lägre prioritering av miljömässig hållbarhet riskerar att försämra förutsättningarna för kommande generationer.

Det övergripande syftet med utredningen är att stärka Sveriges förmåga att leverera vattentjänster i svåra situationer, vilket är viktigt och värdefullt utifrån ett socialt perspektiv.

Expedieringskrets

Stadsledningskontoret

Ärendet

Kretslopp och vattennämnden har att besluta om remissvar till Stadsledningskontoret om SOU 2024:82 Ökad va-beredskap (SLK-2025-00450).

Beskrivning av ärendet

Statens offentliga utredning Ökad va-beredskap syftar till att stärka förmågan att leverera vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig samt utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat.

Utredningens uppdrag har varit att se över regelverk och ansvarsfördelning och vid behov föreslå förändringar. Betänkande Ökad va-beredskap publicerades i december 2024, och remitterades i april 2025.

Kretslopp och vattennämnden ska efter beslut om yttrande skicka remissvaret till Stadsledningskontoret senast den 19 juni. Göteborgs stad svarar gemensamt till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningens övergripande bedömning är att betänkandet bidrar till förbättrad förståelse för de utmaningar och möjligheter som finns för Sveriges va-beredskap. Huvuddelen av utredningens förslag är konstruktiva och kan bidra till en stärkt förmåga.

Förvaltningen bedömer dock det att det finns uppenbara risker att taxekollektiven belastas med kostnader för åtgärder där nyttan finns hos hela eller andra delar av samhället, samtidigt som många av de som är avgiftsskyldiga prioriteras ned till förmån för angelägna allmänna intressen.

Det är värdefullt och välkommet att betänkandet belyser förbättrings- och förstärkningsbehov för beredskapen inom områden som exempelvis laboratorietjänster, reservkraft och drivmedel, transporter/logistik, reparationsförmåga, lagerhållning av kritiska varor och latrinhantering.

I enlighet med Göteborgs stads riktlinje och Regeringskansliets PM för remissvar är synpunkterna nedan strukturerade utifrån betänkandets disposition:

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 35 1 § ... <i>Bestämmelserna syftar även till att säkerställa att allmänna va-anläggningar drivs så att angelägna allmänna intressen kan tillgodoses under fredstida krissituationer och höjd beredskap.</i>	Det är rimligt och lämpligt att utgå från nuvarande organisation och nuvarande lagstiftning – alternativen att ha en helt separat organisering av vattentjänster för angelägna allmänna intressen, och/eller ta fram en helt ny lag har uppenbara nackdelar och skulle ta mycket tid. Kretslopp och vatten vill dock uppmärksamma att förslagen till ändringar och tillägg i Vattentjänstlagen är omfattande. Förslaget innebär en stor förskjutning från vattentjänster för ”hushållsändamål” till vattentjänster för <i>angelägna allmänna intressen</i> under kris/krig. Nuvarande vattentjänstlag har kommunfullmäktige, va-huvudmannen, fastighetsägare inom verksamhetsområde som huvudparter. Va-huvudmannen ordnar va-tjänster och fastighetsägare (och förvaltare av allmänplatsmark) är betalningsskyldiga. Med betänkandets förslag blir Vattentjänstlagen mycket mer komplex. Det finns risk för otydlighet kring finansiering, och kring vad det innebär att vara ansluten till kommunalt va. Vägledning blir därmed mycket viktig för genomförandet.

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 36 5 a § <i>Om Sverige är i krig eller krigsfara eller det råder sådana extra-ordinära förhållanden som är föranledda av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen meddela föreskrifter som avviker från denna lag om det behövs för att verksamheter som är av betydelse för totalförsvaret ska kunna använda en allmän va-anläggning.</i>	Kretslopp och vatten har förståelse för syftet med paragrafen, och för att snabba beslut kan behövas i akuta situationer. Viss risk kan uppstå att beslut fattas utan helhetsbild av konsekvenserna. Tillgång till dricksvatten och sanitet – om än med en minimal servicenivå – behövs för att skydda liv och hälsa. Paragrafen bör kompletteras med en formulering kring att samråd ska ske med va-huvudmannen.
Sid 37 6 b § <i>Vattentjänstplan ska innehålla...</i> <i>...samt vilka andra åtgärder som behöver vidtas för att anläggningarna ska fungera i ett förändrat klimat.</i>	Kretslopp och vatten stöder detta tillägg. Riktlinjer bör tas fram i samarbete med branschorganisationen Svenskt Vatten, och även syfta till god stadsplanering där man undviker att skapa ny bebyggelse där va-anläggningen är sårbar för klimatförändringar.
Sid 37 6 e § <i>...Det ska finnas en aktuell beredskapsplan i varje kommun.</i> <i>Kommunfullmäktige beslutar om antagande och ändring av en beredskapsplan. ...</i>	Förtydliga att det rör sig om en beredskapsplan för de allmänna va-systemen, dvs en va-beredskapsplan. En generell beredskapsplan för kommunen kan tas fram utifrån annan lagstiftning och va-beredskapsplanen kan vara ett delunderlag i en sådan. Planerna kan behöva sekretessbeläggas.
Sid 38 Investeringsplan 6 h § <i>Det ska finnas en aktuell plan för investeringar och förvaltning av de tillgångar som ingår i de allmänna va-anläggningarna i varje kommun.,,,</i>	Kretslopp och vatten stöder krav på plan för investeringar och tillgångsförvaltning. För att få god (kostnads-)effektivitet är det viktigt att VA-huvudmannen har befogenhet att löpande justera detaljer i planeringen.

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 39 <i>10 a §</i> <i>Under fredstida krissituationer och höjd beredskap ska de allmänna va-anläggningarna drivas så att angelägna allmänna intressen prioriteras.</i>	Kretslopp och vatten har förståelse för syftet med paragrafen, och det är nödvändigt att ett stort ansvar läggs på individer och verksamheter att klara sig utan den service som va-verksamheten normalt levererar. Samtidigt vill vi lyfta att: 1) Grundläggande behov av dricksvatten och sanitet behöver kunna tillgodoses för alla människor, för att skydda liv och hälsa. De allmänna va-anläggningarna behöver också drivas så att inte allvarliga miljöskador uppstår. 2) Paragrafen innebär att andra användare än <i>angelägna allmänna intressen</i> får lägre prioritet. Detta är rimligt och nödvändigt – men förutsätter också att de allmänna va-anläggningarna delvis finansieras på annat sätt än via nuvarande va-taxa.
Sid 39 <i>13 §</i> <i>Huvudmannen ska för den allmänna va-anläggningen ordna ...</i> <i>...och reservkapacitet</i>	Kretslopp och vatten stöder att krav ställs på reservkapacitet. Vad som är skäliga anspråk på reservkapacitet bör förtydligas i vägledning till lagstiftningen, exempelvis utifrån dimensionerande scenarier. Hur reservkapaciteten ordnas rent tekniskt behöver kunna anpassas till förutsättningarna i respektive kommun. Krav på reservkapacitet bör finansieras med medel för civilt försvar.
Sid 40 <i>30 §...Medel får avsättas till en fond för framtida investeringar, om avsättningen avser en åtgärd i investeringsplanen</i>	Kretslopp och vatten välkomnar förslaget att förenkla fondering, och möjliggöra fondering även för reinvestering.

1.2 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:701) om allmänna vattentjänster

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 43-44 2 §...Kommunen får meddela föreskrifter om användningen av allmänna va-anläggningar för att möjliggöra prioritering enligt 10 a § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.	Kretslopp och vatten stöder förslaget men önskar ett förtydligande att samråd ska ske med VA-huvudmannen. Det kan finnas tekniska och praktiska begränsningar (och möjligheter) som kan påverka lämpliga leveranspunkter för prioriterad försörjning.
6 § Länsstyrelsen ska stödja och följa upp kommunernas beredskapsåtgärder enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster. Länsstyrelsen ska särskilt stödja kommunerna med underlag inför kommunens bedömning av vilka verksamheter i kommunen som kan behöva prioriteras enligt 10 a § lagen om allmänna vattentjänster	Kretslopp och vatten är positiva till detta förslag. Länsstyrelserna kan behöva utökade personella resurser för att hantera detta uppdrag. Kretslopp och vatten önskar ett förtydligande att underlaget för prioritering behöver tas fram i samarbete med VA-huvudmannen. (se ovan)

5 Förstärkt beredskap

5.3.5 Behov av reservkapacitet hos användare

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 124 ...Då innebörden av begreppet angelägna allmänna intressen avgörs utifrån den uppkomna situationens karaktär, och föreliggande leveransmöjligheter, behöver alla användare av va-anläggningen agera för att säkerställa egen reservkapacitet.	Att användare riskerar att bli utan ordinarie vattentjänster är en oundviklig konsekvens av allvarlig kris, höjd beredskap och krig. Därför är det bra att betänkandet beskriver behovet av reservkapacitet hos (alla) användare. Behovet kan behöva förtydligas och kommuniceras ytterligare. Vid långvariga kriser/krig är det inte rimligt att förutsätta att enskilda ska kunna ha egen reservkapacitet. För att skydda liv och hälsa behöver alla människor tillgång till en viss miniminivå av dricksvatten och sanitet.

5.4.8 Ersättningstjänster

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 135 <i>...En fråga som kan bli särskild komplex att hantera och som behöver utredas vidare är hur latrin ska hanteras i de situationer där vattentoaletter inte fungerar...</i> (även avsnitt 4.3.1 Erfarenheter från Ukraina, sid 98: ”...En viktig lärdom från Ukraina är utmaningarna med avlopp och att icke fungerande avloppshantering har blivit gränssättande för när en stad behöver evakueras...”)	Bra att betänkandet lyfter latrin som ett viktigt förbättringsområde för stärkt förmåga. Det är också bra att utformningen av ersättningstjänster inte detaljstyrs utan att det finns möjlighet att anpassa till lokala förutsättningar.

7 Försörjningsberedskap för allmänna vattentjänster

7.2.4 Elförsörjning, reservkraft och drivmedel

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 178, 179 Allmänt: Kapitlet belyser nuläge och viktiga förbättringsbehov.	Kretslopp och vatten önskar ett förtydligande om att planering och lager för drivmedel och reservkraft behövs i ett större perspektiv och på alla nivåer; va-huvudmannen – kommunen – regionalt – nationellt etc.

7.3.3 Förmåga att beredskapslagra

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 184 <i>...Förslag: Regeringen ger beredskapssektorn för Livsmedelsförsörjning och dricksvatten, genom sektorsansvarig myndighet Livsmedelsverket, i uppdrag att utreda behovet av nationell lager-hållning av varor och material för allmänna vattentjänster....</i>	Kretslopp och vatten stöder förslaget och vill poängtera att det är viktigt att arbetet kommer i gång snarast. Behovet av lokal lagerhållning är direkt beroende av hur den nationella lagerhållningen utformas.

7.3.4 Förmåga att upprätthålla eller styra om produktionen

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 186 Bedömning: <i>Förmågan att upprätthålla vattentjänster är beroende av att det finns en byggnads- och reparationsberedskap samt en tillverkningsberedskap. Transporter, fordon och personal är avgörande för att upprätthålla en försörjningsberedskap för vattentjänster. Stärkt beredskap för byggnation, reparation, tillverkning, transporter, fordon och personal behöver i första hand hanteras genom en nationell struktur och systematik...</i>	Kretslopp och vatten delar bedömningen. Många va-huvudmän och kommuner saknar egna resurser när det gäller fordon som last-, kran- och tankbilar, samt grävmaskiner med personal, och är beroende av avtal med entreprenörer. Utöver en nationell struktur och systematik är det troligen lämpligt att åtminstone större kommuner har egna resurser i form av de fordon och maskiner och förare som behövs även vid normala förhållanden, för att ha en säkrare tillgång även i kris/krig. Behovet av lagerhållning inom kommuner är direkt beroende av hur den nationella lagerhållningen utformas.

7.3.5 Förmåga att skydda försörjningen

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 191 Bedömning: <i>Det behöver avsättas tillräckliga resurser för arbetet med att tillskapa vattenskyddsområden för befintliga och framtida vattentäkter och att revidera befintliga beslut.</i>	Effektiva vattenskyddsområden är mycket viktiga för en säker försörjning på kort och lång sikt. Kretslopp och vatten ser positivt på att betänkandet lyfter behovet av resurser för vattenskyddsområden. Kretslopp och vatten förordar ett förtydligande att skydd av vattentäkter måste prioriteras av hela samhället. Behovet av en högre prioritet i hela samhället har aktualiserats i och med regeringsbeslutet i april 2025 att upphäva länsstyrelsens beslut från 2022 om vattenskyddsområde för Göta älv.

Stärkt arbete på nationell nivå

8.2 Regeringen behöver styra målinriktat

8.2.1 Nytt etappmål om god va-infrastruktur

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 212 Bedömning: <i>Det behövs en nationell målsättning för en god va-infrastruktur. En väl fungerande va-infrastruktur bidrar till ett förbättrat tillstånd i den svenska miljön och till kontinuerliga leveranser av vattentjänster. Ett etappmål tydliggör behovet av ökat underhåll av allmänna va-anläggningar och gör det lättare att nå flera av miljömålen...//...</i> <i>...Den samlade nationella förnyelsetakten för va-ledningar ska öka årligen tills den har nått minst 1 procent år 2040.</i>	Kretslopp och vatten ser positivt på etappmål och på att behov av förnyelse lyfts fram. När det gäller förnyelsetakt är det viktigt att se 1-procentsmålet som ett behov på nationell nivå, men att behovet i enskilda kommuner kan vara annorlunda och variera över tid. För en enskild kommun kan behovet vara både högre och lägre i en viss tidsperiod. För att få god miljömässig och ekonomisk hållbarhet är det viktigt att rätt anläggningar och ledningar förnyas i rätt tid. Om styrningen mot 1-procentsmålet sker för hårt och ensidigt finns det risk att förnyelse i praktiken genomförs där det är lätt och billigt att förnya, i stället för där det gör mest nytta. Stöd för förnyelseplanering av ledningsnät finns i Svenskt Vattens publikation P116.

8.4.1 Föreskrifter och vägledning om beredskapsåtgärder

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 230-232 Bedömning: <i>Kommunerna har behov av statlig vägledning med tydliga planeringsförutsättningar för driften av allmänna va-anläggningar under fredstida krissituationer och höjd beredskap.</i>	Kretslopp och vatten instämmer i behovet av vägledning av de frågor som listas på sid 231. I vägledningar och i förekommande fall föreskrifter behöver tydliggöras var gränsen går mellan vad som ska finansieras av va-kollektiven och vad som ska finansieras på annat sätt. Kretslopp och vatten anser att åtgärder som syftar till att hantera höjd beredskap och krig inte ska finansieras av taxekollektivet utan genom statens satsningar på civilt försvar. ’ Kretslopp och vatten anser också att åtgärder som syftar till att möjliggöra prioriterad

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
	försörjning av angelägna allmänna intressen i fredstida krissituationer ska finansieras på annat sätt än genom ordinarie va-taxa.

8.4.3 Stärkt nationell laboratorieförmåga

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 234-237 Bedömning: Staten behöver stödja kommunerna med analyser under fredstida krissituationer och höjd beredskap för att säkra dricksvattnets kvalitet. Den nationella förmågan att genomföra kemiska dricksvattenanalyser och analyser av radioaktiva ämnen i dricksvatten behöver stärkas. Förslag: Regeringen ger Livsmedelsverket i uppdrag att i samverkan med SVA och FOI etablera en nationell laboratorieförmåga för kemiska dricksvattenanalyser. Regeringen ger Livsmedelsverket i uppdrag att utreda förutsättningarna för att inrätta en nationell laboratorieförmåga för radioaktiva ämnen i dricksvatten.	Kretslopp och vatten delar bedömningen och är positiva till förslaget, som kompletterar det uppdrag Livsmedelsverket fick 2023 kring beredskapslaboratorium för mikrobiologiska risker i dricksvatten. Arbetet med att stärka laboratorieförmågan bör påbörjas omedelbart. Snabba svarstider för analyser är mycket viktigt för förmågan att upprätthålla en säker dricksvattenförsörjning.

9 Stimulera kommunal samverkan

9.1.5 Samverkan genom gemensam va-taxa

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 178, 179 ...En liten höjning av va-avgiften i en storstadskommun skulle kunna minska behovet av avgiftshöjningar i små kommuner inom samverkansområdet. I praktiken skulle en sådan taxekonstruktion innebära att taxan i	Kretslopp och vatten är mycket positiva till att potentialen för kostnadseffektiva lösningar genom samarbete över kommungränser lyfts fram och stöds i betänkandets förslag. Kretslopp och vatten stöder dock inte formuleringarna under 9.1.5 om gemensam va-

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
<i>en eller flera av de samverkande kommunerna skulle ge högre intäkter än vad som skulle svara mot kostnaderna, medan det motsatta skulle gälla för övriga kommuner. Konsekvenserna för olika va-kollektiv skulle behöva undersökas närmare.....</i> <i>....Frågan berörs dock inte uttryckligen i utredningens direktiv. Detta kan också sägas om ett flertal andra frågor som utredningen valt att inte gå vidare med. Utredningen har därför valt att inte heller gå vidare med denna fråga.</i>	taxa. Även om utredningen valt att inte gå vidare med konkreta förslag på området, vill Kretslopp och vatten lyfta fram att det finns risk för konflikt med nuvarande grundläggande principer i LAV kring endast nödvändiga kostnader. Betänkandet verkar också utgå från att betalningsförmågan hos de avgiftsskyldiga är större i en storstadskommun än i intilliggande kommuner – vilket inte alltid är fallet. Kostnadseffektiva tekniska lösningar över kommungränser, och effektiviserings- och samordningsvinster kan man uppnå genom stärkt mellankommunalt samarbete utan att utjämna alla kostnader genom gemensam va-taxa. Kretslopp och vatten har dock förståelse för att det kan vara relevant med gemensam taxa i vissa fall där det finns en gemensam organisation för flera kommuner och där drift och tekniska system är integrerade i mycket hög grad.

12 Tillräckligt avgiftsuttag

12.3.1 Tidsgräns för ianspråktagande av medel som varit föremål för överuttag

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 340 <i>Utredningen föreslår, till undanröjande av en påtalad osäkerhet om vad som gäller, en lagreglering som innebär att det får godtas att en kommun dröjer upp till fem år med att ta i anspråk medel som har varit föremål för överuttag. Tiden ger utrymme för en viss flexibilitet för hantering av tillfälliga variationer i resultat samtidigt som principen om att varje generation brukare ska betala för sitt nyttjande av den allmänna va-anläggningen värnas.</i>	Kretslopp och vatten stöder förslaget att förtydliga/beskriva att <i>skälig tid</i> för utjämning av överuttag är fem år – och därmed ändra vad som idag uppfattats som praxis av stora delar av branschen (tre år). Betänkandet beskriver inte i kapitlet vad som ska anses vara skälig tid för utjämning av underuttag. Kretslopp och vatten anser att dagens praxis om tre år är lämplig som <i>skälig tid</i> för utjämning av underuttag. Det vore olämpligt att öppna för att va-verksamhet kan bedrivas med underskott över en hel mandatperiod. (Undantag kan behövas vid extraordinära situationer, exempelvis om oväntade och mycket höga kostnader uppstått till följd av regresser efter översvämningar.)

13 Ett nationellt va-investeringsprogram

13.4 Förslag om nationellt va-investeringsprogram

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
Sid 349 Förslag: <i>Ett nationellt va-investeringsprogram inrättas där staten och kommunerna tillsammans höjer ambitionsnivån i syfte att öka robustheten i leveransen av vattentjänster. Inom programmet får statlig medfinansiering i form av investeringsbidrag ges för beredskaps- och klimatanpassningsåtgärder.</i> <i>Utredningen föreslår 1 miljard kronor per år i investeringsbidrag som statlig</i>	Kretslopp och vatten välkomnar ett nationellt va-investeringsprogram. Det är rimligt att det finns krav och villkor för att statliga medel ska betalas ut. Kretslopp och vatten anser dock att vissa av villkoren i betänkandet är olämpligt formulerade. När det gäller förnyelsetakt är målet om minst 1 procent per år rimligt som ett genomsnitt för landet och över tid – men behovet av förnyelse varierar över tid och mellan kommuner. Förnyelsetakten kan behöva vara

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
<i>medfinansiering. Bidrag ska kunna sökas av respektive kommun.</i> <i>För såväl beredskaps- som klimatanpassningsbidrag föreslår utredningen att bidragets nivå görs beroende av att kommunen visar att man har en förnyelsetakt som motsvarar en procent per år, eller visar att den förnyelsetakten successivt kommer att uppnås under en period om tjugo år...</i> <i>....Efter respektive år kan det utvärderas om ambitionen på en tjugondel har klarats av. Utredningen föreslår att de båda bidragens storlek också görs beroende av att kommunen visar att för beredskaps- respektive klimatanpassningsåtgärderna nödvändiga ersättningsinvesteringar utförs utan statlig medfinansiering....</i> <i>....Vidare ska bidrag för klimatanpassningsåtgärder inte heller kunna utgå för åtgärder som behövs på grund av kommunala planbeslut och bygglovsbeslut. Det förutsätts därför att kommunen noggrant redogör för de kommunala planbeslut och bygglovsbeslut som har relevans för åtgärderna och behoven av dem.</i>	både lägre och högre än 1 procent per år i en viss kommun. För att få god miljömässig och ekonomisk hållbarhet är det viktigt att rätt anläggningar och ledningar förnyas i rätt tid. Om styrningen mot 1-procentsmålet sker för hårt och ensidigt finns det risk att förnyelse i praktiken genomförs där det är lätt och billigt att förnya, i stället för där det gör mest nytta. Stöd för förnyelseplanering av ledningsnät finns i Svenskt Vattens publikation P116. Kretslopp och vatten anser också att beredskapsåtgärder som behövs för (prioriterad) försörjning av angelägna allmänna intressen alltid ska finansieras på annat sätt än med va-taxa oavsett om det rör nyinvestering eller ersättningsinvesteringar eller drift, eftersom nyttorna tillkommer hela samhället. På motsvarande sätt anser Kretslopp och vatten att vattentjänster för Försvarsmakten och Nato alltid ska finansieras genom staten oavsett om det rör drift, ny- eller ersättningsinvesteringar. Det är viktigt att skapa förståelse för att investeringar i nya anläggningar ofta medför driftkostnader och behov av ökade personella resurser , delvis med specialkompetens. Det är alltså inte enbart investeringsutgifterna som behöver finansiering. Stadsplaneringen behöver ske på ett sådant sätt att nybyggnation inte bidrar till en ökad sårbarhet för klimatförändringar. I det perspektivet är den föreslagna begränsningen av klimatanpassningsbidrag rimlig. Kretslopp och vatten ser risk för att administrationen kring ansökningar och

SOU 2024:82	Kretslopp och vattens synpunkter
	hantering av investeringsprogrammet kan bli omfattande och tidskrävande.

Kretslopp och vatten

Marianne Erlandson

Sara Stark

Förvaltningsdirektör

Tf Avdelningschef Strategisk samordning

Utdrag ur protokoll

Sammanträdesdatum: 2025-06-17

§ 117 Dnr MKN-2025-8842

Yttrande till kommunstyrelsen över remiss Ökad va-beredskap (SOU 2024:82), SLK-2025-00450

Beslut

Miljö- och klimatnämnden skickar över miljöförvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande över remiss Ökad va-beredskap (SOU 2024:82) till kommunstyrelsen.

Handlingar

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat 2025-06-05 med bilagor

Handlingar skickas till

Kommunstyrelsen

Dag för justering

2025-06-19

Vid protokollet

Sekreterare

Jenny Magnusson

Ordförande

Klara Holmin (MP)

Justerande

Tomas Holst (D)

Justering av protokollet har tillkännagivits genom anslag på kommunens anslagstavla 2025-06-19.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-06-05

Diarienummer 2025–8842

Handläggare

Linnéa Borgen

Telefon: 031-368 39 89

E-post: linnea.borgen@miljo.goteborg.se

Yttrande till kommunstyrelsen över remiss Ökad va-beredskap (SOU 2024:82), SLK-2025- 00450

Förslag till beslut

Miljö- och klimatnämnden skickar över miljöförvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande över remiss Ökad va-beredskap (SOU 2024:82) till kommunstyrelsen.

Sammanfattning

Klimat- och näringslivsdepartementet har gett Göteborg Stad i uppdrag att yttra sig över betänkande av va-beredskapsutredningen (SOU 2024:82). Stadsledningskontoret har översänt remissen till miljö-och klimatnämnden. Miljöförvaltningen har fått i uppdrag att lämna ett tjänsteutlåtande om utredningen.

Miljöförvaltningen har inga synpunkter på betänkandet.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bilagor

1. SOU 2024:82: [Ökad va-beredskap - Regeringen.se](#)

Ärendet

Klimat- och näringslivsdepartementet har gett Göteborgs Stad i uppdrag att yttra sig över betänkandet *Ökad va-beredskap* (SOU 2024:82). Stadsledningskontoret har översänt remissen till miljö- och klimatinämnden för besvarande till kommunstyrelsen senast den 19 juni 2025.

Miljöförvaltningen har bedömt förslagen i remissen och tagit fram förslag till yttrande som redovisas i detta tjänsteutlåtande.

Beskrivning av ärendet

Utredningens uppdrag har varit att se över regelverk och ansvarsfördelning. Vid behov har förändringar föreslagits som syftar till att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster. Uppdragets syfte har varit att stärka förmågan att leverera vattentjänster vid händelse av kris, höjd beredskap och då ytterst krig samt utifrån de nya förutsättningarna som följer av ett förändrat klimat. Utredningens förslag bedöms stärka denna förmåga. Förslagen är förenliga med kraven inom Nato och bedöms bidra till ett starkare totalförsvar. Man har avgränsat utredningsarbetet till allmänna vattentjänster och vad som behövs för att de allmänna va-anläggningarna ska kunna drivas och användas. Man har i utredningen utgått från att ansvaret även fortsättningsvis ska vara allmänt och säkras genom offentligt ägande samt att förändringar kan åstadkommas inom ramen för nuvarande organisation. Förslagen innebär i stora delar kompletteringar och ändringar i vattentjänstlagen.

Utredningens förslag

Utredningens förslag på ändringar inom vattentjänstlagen och vattentjänstförordningen handlar om:

- Införande av ett lagreglerat krav på reservkapacitet samt bestämmelser som innebär att angelägna allmänna intressen ska prioriteras vid driften av de allmänna va-anläggningarna under fredstida krissituationer och höjd beredskap.
- Utökning av kommunens planeringsskyldighet. Planeringen ska omfatta en beredskapsplan som antas av kommunfullmäktige. Planens aktualitet ska prövas varje mandatperiod och innehålla kommunens bedömning av vilka beredskapsåtgärder som behövs för att de allmänna va-anläggningarna ska kunna drivas under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Planen ska innehålla riktlinjer för prioritering samt vara anpassad till förhållandena i kommunen samt anläggningarnas strategiska betydelse och utsatthet under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Vid planeringen ska kommunen samråda med berörda länsstyrelser och kommuner och vid behov även med fastighetsägare och andra särskilt berörda.
- Införande av krav om att kommunen vid behov ska samverka med andra kommuner för att fullgöra uppgifterna enligt vattentjänstlagen.
- Kommunen ska få besluta om föreskrifter samt föreläggande och förbud när det gäller användningen av allmänna va-anläggningar. Detta för att möjliggöra prioritering av angelägna allmänna intressen. Föreskrifterna får förenas med straffansvar och föreläggande och förbud med vite. Kommunens beslut om föreläggande och förbud får överklagas till mark- och miljödomstolen.

- Bemyndigande till regeringen att meddela föreskrifter som avviker från vattentjänstlagen om det behövs för att verksamheter som är av betydelse för totalförsvaret ska kunna använda en allmän va-anläggning.
- Utvidgning av kravet på vattentjänstplan till att avse alla åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va-anläggningarna ska fungera i ett förändrat klimat.
- Det ska finnas en aktuell plan för investeringar och förvaltning av de tillgångar som ingår i de allmänna va-anläggningarna i varje kommun. Kommunfullmäktige beslutar om antagande och ändring av planen samt ska varje mandatperiod pröva om planen är aktuell. Planen ska innehålla kommunens bedömning av vilka åtgärder som behövs för att ordna och driva va-anläggningen och utgifter för dessa åtgärder. Överskott ska utjämnas inom skäligen tid. Medel får avsättas till en fond för framtida investeringar om avsättningen avser en åtgärd i investeringsplanen. Krav på att upprätta en förvaltningsberättelse införs.
- Kommunen ska få meddela föreskrifter om användningen av allmänna va-anläggningar för att möjliggöra prioritering.
- Livsmedelsverket och Naturvårdsverket ska få meddela föreskrifter inom sina respektive ansvarsområden för att allmänna va-anläggningar ska kunna drivas under framtida krissituationer och höjd beredskap.
- Länsstyrelsen ska stödja och följa upp kommunernas beredskapsåtgärder enligt lagen om allmänna vattentjänster samt stödja kommunerna med underlag inför bedömningen av vilka verksamheter som bör prioriteras. Statliga myndigheter ska lämna den information Länsstyrelsen behöver för att kunna ta fram underlaget. Länsstyrelsen ska rapportera till Livsmedelsverket och Naturvårdsverket vilka beredskapsåtgärder som vidtagits enligt lagen om allmänna vattentjänster och redovisa en bedömning av effekterna. Länsstyrelsen ska samordna sina åtgärder med åtgärder enligt förordning om länsstyrelsens krisberedskap och uppgifter inför och vid höjd beredskap samt förordning om statliga myndigheters beredskap.

Förvaltningens bedömning

Miljöförvaltningen bedömer att vi inte har några synpunkter på betänkandet *Ökad va-beredskap* (SOU 2024:82). Utredningen gäller främst ändringar i lagen om allmänna vattentjänster samt ger förslag som syftar till att stärka den kommunala beredskapen och förmågan att tillhandahålla allmänna vattentjänster. Vi bedömer att remissen framför allt berör Göteborg kommuns va-huvudman, det vill säga förvaltningen för kretslopp och vatten.

Maria Jacobsson

Peter Berntsson

Direktör

Avdelningschef

§ 150 Ärendenummer SMF-2025-00695

Yttrande över remiss från Klimat- och näringsdepartementet - Ökad va-beredskap (SOU 2024:82)

Beslut

1. Stadsmiljönämnden tillstyrker förslaget utifrån stadsmiljöförvaltningens yttrande
2. Stadsmiljönämnden översänder stadsmiljöförvaltningens tjänsteutlåtande som sitt eget yttrande till kommunstyrelsen.

Handlingar

Stadsmiljöförvaltningens tjänsteutlåtande

Remiss från Klimat- och näringsdepartementet SOU 2024:82 – Ökad VA-Beredskap

Propositionsordning

Ordföranden finner att det endast finns ett förslag till beslut, nämligen stadsmiljöförvaltningens tjänsteutlåtande och finner bifall.

Protokollsutdrag skickas till

Kommunstyrelsen

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-04-17

Ärendenummer SMF-2025-00695

Handläggare

Rasmus Wicander

Telefon: 031- 365 57 25

E-post: rasmus.wicander@stadsmiljo.goteborg.se

Yttrande över remiss från Klimat- och näringsdepartementet - Ökad va-beredskap (SOU 2024:82)

Förslag till beslut

1. Stadsmiljönämnden tillstyrker förslaget utifrån stadsmiljöförvaltningens yttrande
2. Stadsmiljönämnden översänder stadsmiljöförvaltningens tjänsteutlåtande som sitt eget yttrande till kommunstyrelsen.

Sammanfattning

Stadsmiljönämnden har fått remiss SOU 2024:82 – Ökad VA-beredskap för kännedom och eventuellt yttrande. Betänkandet tar ett viktigt helhetsgrepp om hur samhället ska kunna möta ökade risker kopplat till skyfall, torka och översvämningar – risker som förväntas förstärkas av klimatiförändringarna. Göteborg är en av de kommuner i Sverige som redan idag påverkas av stigande vattennivåer och återkommande skyfall. Förvaltningen ser därför positivt på flera av utredningens förslag, särskilt när det gäller förtydligande ansvar, förbättrad samverkan och behovet av långsiktig planering. Samtidigt vill förvaltningen understryka vikten av att klimatanpassning inte ses som en isolerad fråga för VA-huvudmän, utan som en central del av kommunal planering, gestaltungsprinciper och grönstrukturarbete.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Åtgärder för klimatanpassning medför kostnader. I de flesta fall är förebyggande investeringar betydligt billigare i ett längre perspektiv, jämfört med att ta kostnaderna för konsekvenserna i efterhand. Investeringar i ökad VA-beredskap kommer att medföra initiala kostnader för staden, men förvaltningen bedömer att dessa investeringar är samhällsekonomiskt försvarbara i ljuset av de långsiktiga riskerna och potentiella kostnader vid utebliven anpassning. En ökad tydlighet kring ansvar och krav på beredskapsplaner kan dessutom bidra till effektivare resursanvändning.

Dagvattenhantering är ett konkret exempel där ansvar och kostnader påverkar stadens klimatanpassningsarbete. Det kan vara mer kostsamt att hantera dagvatten på allmän platsmark, särskilt i tätbebyggda miljöer där lösningar kräver omfattande investeringar i markarbete och infrastruktur. Om Kretslopp- och vatten behöver göra större investeringar i sina system för att möta framtida nederbördsmängder, finns en risk att kostnaderna för dessa investeringar i slutändan påverkar andra delar av staden – exempelvis Stadsmiljöförvaltningen. Redan idag bär dock ansvariga aktörer kostnaderna för dagvattenhantering inom sina respektive områden.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen anser att utredningens förslag är i linje med stadens klimatstrategiska arbete och bidrar till att uppfylla både lokala och nationella miljömål. Integreringen av klimatanpassningsperspektivet i VA-planeringen ger också möjlighet till synergieffekter med andra insatser, såsom arbete med blågröna strukturer, dagvattenhantering och ökad biologisk mångfald.

Bedömning ur social dimension

En stärkt VA-beredskap har stor betydelse för invånarnas trygghet och hälsa, särskilt i utsatta områden där effekterna av exempelvis översvämningar kan bli särskilt allvarliga. Åtgärder som främjar klimatanpassning kan därmed också bidra till ökad jämlikhet i staden.

Samverkan

Partsamverkan har bedömts inte nödvändig.

Bilagor

1. Remiss SOU 2024:82 – Ökad VA-Beredskap

Ärendet

Stadsmiljönämnden har fått remiss SOU 2024:82 – Ökad VA-beredskap för kännedom och eventuellt yttrande. Betänkandet tar ett viktigt helhetsgrepp om hur samhället ska kunna möta ökade risker kopplat till skyfall, torka och översvämningar – risker som förväntas förstärkas av klimatförändringarna. Stadsledningskontoret ska ha remissvaret senast 2025-06-24.

Beskrivning av ärendet

Utredningen *SOU 2024:82 – Ökad VA-beredskap* har haft i uppdrag att föreslå hur samhällets förmåga att förebygga och hantera klimatrelaterade störningar kopplade till vatten- och avloppssystemen kan stärkas. Betänkandet utgår från en ökande klimatpåverkan i form av exempelvis skyfall, torka och översvämningar, och pekar på behovet av en mer sammanhållen och långsiktig klimatanpassning inom kommunal verksamhet.

En central del av utredningen är att tydliggöra kommunernas roll, inte enbart som VA-huvudmän, utan också som planmyndigheter och samordnare av den fysiska samhällsplaneringen. Förslagen inkluderar skärpta krav på att integrera klimatanpassning i planeringsprocesser, stärkt samverkan mellan olika förvaltningar samt bättre förankring av risk- och sårbarhetsaspekter i lokal styrning och utveckling.

Mot bakgrund av den ökade belastning som klimatförändringarna förväntas medföra – i form av översvämningar, skyfall och torka – bedöms kommunerna spela en avgörande roll i att förebygga och hantera störningar i VA-försörjningen. Detta ställer krav på organisatorisk kapacitet, kompetensförsörjning och resursfördelning, inte minst i större städer som Göteborg där komplexiteten i VA-systemen är hög.

Förvaltningens bedömning

Stadsmiljöförvaltningen välkomnar utredningens ambition att tydliggöra kommunernas roll i arbetet med att stärka klimatanpassningen inom ramen för VA-beredskap. Förvaltningen delar bedömningen att klimatförändringarna ställer ökade krav på kommunal planering, samordning och förebyggande arbete, särskilt i tätbebyggda städer som Göteborg där risken för påverkan från extrema väderhändelser förväntas öka framöver.

Förvaltningen ser positivt på utredningens förslag om att klimatanpassning ska integreras tydligare i den kommunala planeringen. I den delen har stadsmiljönämnden en central roll, inte minst genom sitt ansvar för att bidra till en långsiktigt hållbar stadsutveckling, säkerställa miljö kvalitet och främja ett samhälle som står bättre rustat för klimatets påverkan. Klimatanpassningsperspektivet behöver enligt förvaltningens bedömning vävas in i tidiga skeden av fysisk planering och i arbetet med att utveckla grön- och blåstruktur som naturliga skydd mot klimatrelaterade risker såsom skyfall, värmeböljor och översvämningar.

Utredningen lyfter flera strukturella utmaningar, men förvaltningen menar att det behövs ytterligare fokus på hur klimatanpassning kan bli en integrerad del av kommuners ordinarie styrning. Det räcker inte med nya krav – det krävs även processer, samverkansformer och kapacitet för att föra in klimatrisker och åtgärder i relevanta beslut. Här ser förvaltningen ett behov av fortsatt statlig vägledning och resurser för att

möjliggöra genomförandet, särskilt inom områden där flera kommunala aktörer delar ansvar.

Stadsmiljöförvaltningen vill samtidigt lyfta att många av de åtgärder som stärker klimatanpassningen också ger positiva sidoeffekter – exempelvis ökad biologisk mångfald, bättre luftkvalitet, bullerdämpning och förbättrad folkhälsa. Detta innebär att investeringar i grön infrastruktur och klimatanpassningsåtgärder inte enbart stärker beredskapen, utan även bidrar till andra av stadens mål, inte minst de miljö- och klimatmål som stadsmiljönämnden ansvarar för att driva.

Förvaltningen noterar dock att flera av utredningens förslag riskerar att bli svåra att realisera utan samordnad styrning och tydlig ansvarsfördelning mellan kommunala nämnder. Klimatanpassning är ett tvärgående område som ofta faller mellan organisatoriska gränser. För att arbetet ska bli effektivt krävs att samverkan mellan förvaltningar prioriteras och att det finns stöd för helhetsperspektiv.

Sammanfattningsvis anser stadsmiljöförvaltningen att utredningen identifierar flera viktiga utvecklingsområden, men att genomförandet kräver större fokus på kommunal kapacitet, styrning och samordning. Klimatanpassning måste bli en integrerad del av stadens planering och styrning, inte en sidofråga. Stadsmiljönämnden har en viktig uppgift i detta arbete, särskilt när det gäller att samordna ekologiska värden, miljömål och klimatrisker med stadens långsiktiga utveckling. Förvaltningen vill även understryka att vissa klimatanpassningsåtgärder, såsom dagvattenhantering på allmän platsmark, kan medföra betydande kostnader för stadens förvaltningar. Om VA-huvudmannen genomför ökade investeringar för att möta framtida klimatutmaningar, finns en risk att detta även påverkar kostnadsbilden för andra aktörer, exempelvis Stadsmiljöförvaltningen. Det är därför angeläget att ansvarsfördelning och finansieringsprinciper mellan staten och kommunen tydliggörs för att undvika att kostnader vältras över utan tillräcklig samordning.

Camilla Wallin

Avdelningschef

Anders Ramsby

Förvaltningsdirektör

Utdrag ur Protokoll

Sammanträdesdatum: 2025-06-12

Övriga beslutspunkter

§ 40 g) Remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet – Ökad va-beredskap SOU 2024:82

VD redovisade Gryaab AB:s yttrande över remiss SOU 2024:82 – Ökad va-beredskap, Bilaga K.

Beslut

Styrelsen beslutade att godkänna redovisat remissyttrande och att skicka yttrandet till Stadsledningskontoret i Göteborg.

Beslut under denna paragraf förklarades omedelbart justerade.

Vid protokollet

Mårten Tagaeus

Sekreterare

Claudia Nistor-Pedrini

Ordförande

Cleas Björling

Justerande

Beslutsunderlag

Styrelsen 250601

Telefon: [031 64 74 80](tel:031647480)

Diarienummer: 0131/25

Mejladress: kristina.augustsson@gryaab.se

Handläggare: Kristina Augustsson, Susanne

Tumlin och Karl-Emil Videbris

Remissvar – Ökad va-beredskap (SOU 2024:82)

Förslag till beslut

I styrelsen för Gryaab AB:

1. Yttrandet, enligt bilaga 1, godkänns och skickas till stadsledningskontoret.
2. Beslutspunkten justeras omedelbart.

Sammanfattning

Ökad va-beredskap SOU 2024:82 är ett betänkande som syftar till att stärka Sveriges förmåga att leverera vatten- och avloppstjänster vid kriser, höjd beredskap, krig och utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat.

Klimat- och näringslivsdepartementet har skickat betänkandet på remiss till Göteborgs Stad. Stadsledningskontoret har i sin tur skickat remissen till Gryaab för yttrande. Remissvaret ska ha kommit in till stadsledningskontoret senast 19 juni 2025.

Utredningen föreslår bland annat att lagen om allmänna vattentjänster (LAV) ändras på så sätt att det införs ett krav på reservkapacitet och bestämmelser som innebär att angelägna allmänna intressen ska prioriteras vid driften av de allmänna va-anläggningarna under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Förslaget innefattar även ett nationellt va-investeringsprogram där den statliga medfinansieringen föreslås uppgå till en miljard kronor per år. För medfinansiering

ställs krav på bland annat ökad förnyelsetakt för va-ledningsnäten och att kommunen visar att avgifter debiteras för bortledande och rening av vatten från allmän platsmark.

Gryaab anser att betänkandet är väl underbyggt och ger en bra sammanfattning av de utmaningar som va-organisationerna står inför.

Gryaab tillstyrker i huvudsak de förslag som lämnas i betänkandet. Bolaget lämnar ett antal synpunkter att beakta i den fortsatta beredningen.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Som utredningen framhåller står kommunerna inför stora utmaningar för att anpassa va-verksamheten till nya beredskapskrav. Betänkandet innehåller förslag som innebär både nya investeringar och ökad administration för kommunerna. För att hantera dessa ekonomiska utmaningar föreslår betänkandet flera åtgärder, bland annat ökat statligt stöd och förbättrad samverkan. Även om dessa åtgärder leder till ett minskat ekonomiskt tryck och mer kostnadseffektiva lösningar bedöms förslaget ändå leda till ökade kostnader för Gryaab och dess delägarkommuner, i vart fall på kort sikt. Kostnaderna bedöms dock nödvändiga för att stärka va-sektorns beredskap.

Bedömning ur ekologisk dimension

Vatten- och avloppsektorn har stor påverkan på miljön och ekosystemen och det är viktigt att ha fungerande system även under kris, höjd beredskap och krig.

Även om utredningen föranletts av ett behov av att stärka förmågan att leverera vattentjänster under extraordinära förhållanden så beskriver utredningen utmaningar som finns även annars som till exempel att kommunerna har olika förutsättningar att klara sitt uppdrag och att det finns ett stort underfinansierat investeringsbehov. Gryaab bedömer att betänkandet påverkar den ekologiska dimensionen positivt genom att lyfta och sammanställa dessa svårigheter. Gryaab bedömer även att de konkreta förslagen och att vissa frågor utreds vidare kommer att bidra till stärkt ekologisk hållbarhet.

Bedömning ur social dimension

Betänkandet syftar till att höja beredskapen i va-sektorn vilket minskar risken för störningar i tillgången till rent vatten och fungerande avloppssystem. Att säkerställa

att de allmänna va-anläggningarna drivs så att angelägna allmänna intressen såsom till exempel sjukhus prioriteras bedöms stärka människors faktiska trygghet.

Betänkandet lyfter även behovet av samverkan för att alla kommuner ska kunna säkerställa en grundläggande va-beredskap vilket bedöms påverka den sociala dimensionen i positiv riktning.

Samverkan

Beslutet har behandlats på lokalt samverkansgruppsmöte den 5 juni 2025.

Bilagor

1. Gryaab's yttrande över Ökad va-beredskap (SOU 2024:82)

Ärendet

Ärendet avser Gryaabs yttrande över betänkandet Ökad va-beredskap SOU 2024:82.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

Klimat- och näringslivsdepartementet har skickat betänkandet SOU 2024:82 med titeln Ökad va-beredskap på remiss till Göteborgs Stad. Stadsledningskontoret har i sin tur skickat remissen till Gryaab, kretslopp och vattennämnden, miljö- och klimatnämnden, stadsbyggnadsnämnden, Göteborg Energi AB och Räddningstjänsten för yttrande. Remissvaret ska ha kommit in till stadsledningskontoret senast 19 juni 2025.

Ökad va-beredskap SOU 2024:82

Ökad va-beredskap SOU 2024:82 är ett betänkande från va-beredskapsutredningen som syftar till att stärka Sveriges förmåga att leverera vatten- och avloppstjänster vid kriser, höjd beredskap, krig och utifrån de nya förutsättningar som följer av ett förändrat klimat.

För att stärka va-beredskapen föreslår utredningen följande åtgärder:

Beredskapsanpassning av vattentjänstlagen och prioritering av angelägna allmänna intressen

Utredningen föreslår att lagen om allmänna vattentjänster (LAV) ändras på så sätt att det införs ett krav på reservkapacitet och bestämmelser som innebär att angelägna allmänna intressen ska prioriteras vid driften av de allmänna va-anläggningarna under frestida krissituationer och höjd beredskap.

Kommunernas planeringsskyldighet utökas till att omfatta en beredskapsplan som antas av kommunfullmäktige. Planen ska innehålla kommunens bedömning av vilka beredskapsåtgärder som behövs för att de allmänna va-anläggningarna ska kunna drivas under frestida krissituationer och höjd beredskap.

Klimatanpassningsåtgärder

Utredningen föreslår att kravet på vattentjänstplan utvidgas till att avse alla åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va-anläggningarna ska fungera i ett förändrat

klimat. Utredningen pekar även på att mängden tillskottsvatten till va-anläggningen behöver minska och för att påskynda åtgärder som minskar mängden tillskottsvatten från fastighetsägare kan det behövas statliga stimulansåtgärder. Ett sätt kan vara att införa ett statligt bidrag för att åtgärda va-installationer. Utredningen bedömer att utformningen av ett sådant stöd kan utredas av Naturvårdsverket i samverkan med Boverket.

Försörjningsberedskap

Utredningen pekar på att flera av de utmaningar som kommunerna står inför när det gäller försörjningsberedskapen för allmänna vattentjänster delas med andra viktiga samhällsfunktioner. Utredningen föreslår att behovet av nationell lagerhållning av varor och material för allmänna vattentjänster ska utredas vidare av beredskapssektorn för Livsmedelsförsörjning och dricksvatten.

Stärkt arbete på nationell nivå

Utredningen konstaterar att frågor om underhåll och förnyelse av befintliga va-ledningar behöver få en tydligare plats på den nationella agendan. Utredningen föreslår följande etappmål:

- Alla kommuner ska senast år 2030 ha genomfört en kartläggning och tagit fram en planering för förnyelse och klimatanpassning av den allmänna va-anläggningen samt påbörjat genomförandet av åtgärder.
- Den samlade nationella förnyelsetakten för va-ledningar ska öka årligen tills den nått minst 1 % år 2040.

Åtgärder för stärkt ekonomi

Utredningen konstaterar att under de närmaste årtiondena väntar nödvändiga investeringar samtidigt som nya utmaningar inom områdena beredskap och klimatanpassning tillkommer. För att klara detta behöver kommunerna anpassa va-avgifterna så att de täcker nödvändiga kostnader, inklusive kostnader för investeringar. Förslaget innebär att kommunens planeringsskyldighet utökas till att omfatta en investeringsplan som antas av kommunfullmäktige. Förslaget innebär även att kommunens möjlighet att hantera avgifter förtydligas så att det anges i LAV att överskott ska utjämnas inom skälig tid. Av utredningen framgår att det bör kunna godtas att en kommun dröjer upp till fem år med att ta i anspråk medel som varit föremål för överskott. Utredningen föreslår också ett nationellt va-

investeringsprogram där staten och kommunerna tillsammans höjer ambitionsnivån för insatser för beredskaps- och klimatanpassningsåtgärder. Den statliga medfinansieringen föreslås uppgå till en miljard kronor per år. För medfinansiering ställs krav på bland annat ökad förnyelsetakt för va-ledningsnäten och att kommunen visar att avgifter debiteras för bortledande och rening av vatten från allmän platsmark.

Gryaabs remissvar

Gryaabs förslag till remissvar framgår av bilaga 1.

Gryaab tillstyrker i huvudsak de förslag som lämnas i betänkandet. Bolaget lämnar ett antal synpunkter att beakta i den fortsatta beredningen.

Krav på reservkapacitet bör förtydligas

Gryaab tillstyrker förslaget som innebär att huvudmannen ska ordna de anordningar som behövs för att va-anläggningen ska kunna tillgodose skäliga anspråk på reservkapacitet. I det fortsatta arbetet är det dock viktigt att förtydliga vad som avses med reservkapacitet. I utredningen anges tillgång till kritiska varor och reservdelar och tillgång till reservvattentäkt och reservreningsverk. Att bygga reservreningsverk som inte skulle användas i den normala driften skulle innebära stora investeringar som kan ifrågasättas. Begreppet reservkapacitet bör därför utvidgas till att inrymma åtgärder och lösningar som skapar redundans i systemen.

Förslag på prioriteringsskyldighet bör utredas vidare

Gryaab ser positivt på förslaget om en prioriteringsordning i sak. Det är dock problematiskt att va-kollektivet ska betala för angelägna allmänna intressen som borde betalas av skattekollektivet. I praktiken kommer det innebära att de som är anslutna till kommunalt vatten och avlopp kommer att betala för alla kommunmedlemmars angelägna allmänna intressen. I kommuner där en övervägande majoriteten av invånarna är anslutna till kommunalt vatten och avlopp kommer frågan spela en mindre praktisk roll men i mindre kommuner där fler har enskilt avlopp blir problematiken större och bör utredas vidare.

Övriga synpunkter

Gryaab lämnar även synpunkter rörande följande områden:

Införande av beredskapsplaner där Gryaab anser att bör förtydligas att det är beredskapsplan för de allmänna va-systemen som avses.

Åtgärder för att minska mängden tillskottsvatten där Gryaab stödjer förslaget att ett stöd riktat till fastighetsägare tas fram för att underlätta att åtgärder kommer till stånd på fastigheterna.

Förmåga att beredskapslagra där Gryaab pekar på vikten av att det är tydligt i vilken omfattning sådan lagerhållning ligger på kommunen och va-huvudmannen.

Utjämning av resultat där Gryaab anser att det hade underlättat tillämpningen ifall tidsgränsen på fem år hade framgått direkt av lagen.

Förslag om nationellt va-investeringsprogram där Gryaab anser att den ansvariga va-organisationen ska kunna ansöka om bidragen istället för kommunen.

Bedömning av ärendets principiella beskaffenhet

I ärendet behandlas ett yttrande på en remiss som ställts till Gryaabs styrelse och som kommer att skickas till stadsledningskontoret. Gryaab bedömer därför inte att ärendet är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Bedömningen har gjorts med utgångspunkt i vad som står angivet om frågor av principiell beskaffenhet i Gryaabs ägardirektiv, Göteborgs Stadshus AB:s anvisningar för ärendeberedning och Göteborgs Stads riktlinjer för styrning, uppföljning och kontroll.

Bolagets bedömning

Gryaab har tagit del av betänkandet Ökad va-beredskap (SOU 2024:82) och tagit fram ett förslag på yttrande. Gryaab anser att betänkandet är väl underbyggt och ger en bra sammanfattning av de utmaningar som va-organisationerna står inför.

Bolagets bedömningar framgår av yttrandet. Gryaabs styrelse föreslås godkänna yttrandet och att det skickas till stadsledningskontoret.

250612

Kristina Augustsson, Susanne Tumlin och Karl-Emil Videbris

Bilaga 1

Gryaab AB, Box 8984, 402 74 Göteborg, [031-64 74 00](tel:031-647400), gryaab.se

Yttrande över Ökad va-beredskap (SOU 2024:82)

Sammanfattning

Gryaab anser att betänkandet är väl underbyggt och ger en bra sammanfattning av de utmaningar som va-organisationerna står inför.

Gryaab tillstyrker i huvudsak de förslag som lämnas i betänkandet. Bolaget lämnar ett antal synpunkter att beakta i den fortsatta beredningen. Synpunkterna framgår under respektive kapitel nedan.

Kapitel 5.2 Krav på reservkapacitet bör förtydligas

Förslaget: Huvudmannen för den allmänna va-anläggningen ska ordna de anordningar som behövs för att va-anläggningen ska kunna tillgodose skäliga anspråk på reservkapacitet

Gryaab tillstyrker förslaget i sak. I det fortsatta arbetet är det viktigt att förtydliga vad som avses med reservkapacitet. I utredningen anges tillgång till kritiska varor och reservdelar och tillgång till reservvattentäkt och reservreningsverk. Att bygga reservreningsverk som inte skulle användas i den normala driften skulle innebära stora investeringar som kan ifrågasättas. Begreppet reservkapacitet bör därför utvidgas till att inrymma åtgärder och lösningar som skapar redundans i systemen.

Vilken reservkapacitet som behövs och vilka åtgärder som behöver vidtas för att åstadkomma detta är enligt utredningen en fråga för den enskilda kommunen och huvudmannen. Gryaab, som har åtta delägarkommuner, ser vikten av att denna bedömning och styrningen som kommer av den blir tydlig och sker i samverkan med alla delägarkommuner.

Kapitel 5.3 Förslag på prioriteringsskyldighet bör utredas vidare

Förslaget: Under fredstida krissituationer och höjd beredskap ska de allmänna va-anläggningarna drivas så att angelägna allmänna intressen prioriteras. För att åstadkomma detta utökas syftet med vattentjänstlagen.

Förslaget innefattar att en prioriteringsskyldighet införs och att syftet med vattentjänstlagen utökas till att säkerställa att allmänna va-anläggningar drivs så att angelägna allmänna intressen kan tillgodoses under fredstida krissituationer och höjd beredskap (1 och 10a §§ i förslaget till ändring av LAV). Som exempel anges att ett akutsjukhus behov av vatten ska gå före hushållens behov av den mängd vatten som motsvarar normal hushållsanvändning. Den yttersta följden av prioriteringen kan bli att inga leveranser alls kan ske till hushållen.

Gryaab ser positivt på förslaget om en prioriteringsordning i sak. Det är dock problematiskt att va-kollektivet ska betala för angelägna allmänna intressen som borde betalas av skattekollektivet. I praktiken kommer det innebära att de som är anslutna till kommunalt vatten och avlopp kommer att betala för alla kommunmedlemmars angelägna allmänna intressen. I kommuner där en övervägande majoriteten av invånarna är anslutna till kommunalt vatten och avlopp kommer frågan spela en mindre praktisk roll men i mindre kommuner där fler har enskilt avlopp blir problematiken större och bör utredas vidare.

5.4 Krav bör ställas på beredskapsplanering

Förslaget: Det ska finnas en aktuell beredskapsplan i varje kommun. Kommunfullmäktige beslutar om antagande och ändring av en beredskapsplan. Kommunfullmäktige ska varje mandatperiod pröva om beredskapsplanen är aktuell med hänsyn till behovet av beredskapsåtgärder.

Gryaab tillstyrker förslaget i sak men för att undvika begreppsförvirring bör förtydligas att det är beredskapsplan för de allmänna va-systemen, det vill säga en va-beredskapsplan, som avses. En generell beredskapsplan för kommunen kan tas fram utifrån annan lagstiftning och va-beredskapsplanen kan vara ett underlag i en sådan.

En va-beredskapsplan kan komma att innehålla information som behöver beläggas med sekretess. Det är viktigt att se över att sekretesslagstiftningen kan hantera det.

Kapitel 6.3.2 Åtgärder för att minska mängden tillskottsvatten

Bedömningen: Mängden tillskottsvatten till allmänna va-anläggningar behöver minska, både för att undvika skador på anläggningen och på enskild egendom och miljön. Den kommunala fysiska planeringen behöver i ökad grad omfatta åtgärder för att minska mängden tillskottsvatten till de allmänna anläggningarna. Fastighetsägare behöver åtgärda brister i sina va-installationer. Huvudmannens kontroll av bristande va-installationer behöver öka. Staten bör överväga stimulansåtgärder i form av statliga bidrag till fastighetsägare. Utformningen av ett sådant stöd kan utredas av Naturvårdsverket i samverkan med Boverket.

Gryaab delar bedömningen och ser mycket positivt på att utredningen även pekar på att det är mest kostnadseffektivt att ta hand om vattnet innan det når ledningarna och att det kräver att kommuner i översiktsplaner och detaljplaner planerar så att dagvattnet tas om hand lokalt. Gryaab stöder förslaget att ett stöd riktat till fastighetsägare tas fram för att underlätta att åtgärder kommer till stånd på fastigheterna.

7.3.3. Förmåga att beredskapslagra

Förslaget: Regeringen ger beredskapssektorn för Livsmedelsförsörjning och dricksvatten, genom sektoransvarig myndighet Livsmedelsverket, i uppdrag att utreda behovet av nationell lagerhållning av varor och material för allmänna vattentjänster. I uppdraget bör ingå att utreda dels vilka varor som kan behöva lagerhållas nationellt, dels hur nationella beredskapslager kan inrättas. Uppdraget bör göras i dialog med MSB, SKR, Svenskt Vatten och övriga relevanta aktörer.

Gryaab ser positivt på förslaget att utreda behovet av nationell lagerhållning av varor och material. Utredningen nämner att varor och material för allmänna vattentjänster omfattar bland annat reningskemikalier, fordon, drivmedel, el, reservdelar, reparationsutrustning och utrustning för elektroniska kommunikationer. Det är viktigt att det är tydligt i vilken omfattning sådan lagerhållning ligger på kommunen och va-huvudmannen. Många

avloppsreningsverk byggs ut eller kommer att byggas ut de närmaste åren och dessa frågor påverkar bland annat kostnader och behov av yta.

12.3 Utjämning av resultat

Förslaget: Ett överskott inom allmän va-verksamhet ska utjämnas inom skälig tid

I betänkandet anges att Högsta domstolen har godtagit att en kommun dröjer upp till fem år med att ta medlen i anspråk och att utredaren anser att det är en lämplig tidsgräns.

Gryaab tillstyrker förslaget men mot bakgrund av den uppfattning om att rådande praxis är tre år hade det underlättat tillämpningen ifall tidsgränsen på fem år hade framgått direkt av lagen. I den fortsatta beredningen bör det även övervägas att förtydliga vad som gäller vid underskott.

13.4 Förslag om nationellt va-investeringsprogram

Förslaget i sammanfattning: Ett nationellt va-investeringsprogram inrättas där staten och kommunerna tillsammans höjer ambitionsnivån i syfte att öka robustheten i leveransen av va-tjänster. Inom programmet får statlig medfinansiering i form av investeringsbidrag ges för beredskaps- och klimatanpassningsåtgärder. Utredningen föreslår en miljard kronor per år i investeringsbidrag som statlig medfinansiering. Bidrag ska kunna sökas av respektive kommun. För såväl beredskaps- som klimatanpassningsbidrag föreslår utredningen att bidragets nivå görs beroende av att kommunen visar att man har en förnyelsetakt som motsvarar en procent per år, eller visar att den förnyelsetakten successivt kommer att uppnås under en period om tjugo år.

Gryaab tillstyrker förslaget i sak men ser risker med att kommunen och inte va-organisationen ansöker om bidragen. I utredningen anges att det är lämpligt att kommunen, som beslutar om taxor och investeringsplaner med mera ska söka bidragen. Bidragen ska dock oavkortat förmedlas vidare till va-organisationerna. Det ska således inte göra någon skillnad i vilken form kommunen valt att bedriva sin va-verksamhet. Gryaab, som är ett delägt bolag med åtta delägarkommuner, där flera av kommunerna valt att dela upp dricksvattenförsörjningen och avloppsvattenreningen på olika va-organisationer ser en risk för ökad administration och minskad tydlighet mellan

genomförda insatser och utbetalt bidrag. Det är därför önskvärt att en justering görs så att det är den ansvariga va-organisationen som kan ansöka om bidragen.

Bedömning av den ekonomiska dimensionen

Som utredningen framhåller står kommunerna inför stora utmaningar för att anpassa va-verksamheten till nya beredskapskrav. Betänkandet innehåller förslag som innebär både nya investeringar och ökad administration för kommunerna. För att hantera dessa ekonomiska utmaningar föreslår betänkandet flera åtgärder, bland annat ökat statligt stöd och förbättrad samverkan. Även om dessa åtgärder leder till ett minskat ekonomiskt tryck och mer kostnadseffektiva lösningar bedöms förslaget ändå leda till ökade kostnader för Gryaab och dess delägarkommuner, i vart fall på kort sikt. Kostnaderna bedöms dock nödvändiga för att stärka va-sektorns beredskap.

Bedömning av den ekologiska dimensionen

Vatten- och avloppssektorn har stor påverkan på miljön och ekosystemen och det är viktigt att ha fungerande system även under kris, höjd beredskap och krig.

Även om utredningen föranletts av ett behov av att stärka förmågan att leverera vattentjänster under extraordinära förhållanden så beskriver utredningen utmaningar som finns även annars som till exempel att kommunerna har olika förutsättningar att klara sitt uppdrag och att det finns ett stort underfinansierat investeringsbehov. Gryaab bedömer att betänkandet påverkar den ekologiska dimensionen positivt genom att lyfta och sammanställa dessa svårigheter. Gryaab bedömer även att de konkreta förslagen och att vissa frågor utreds vidare kommer att bidra till stärkt ekologisk hållbarhet.

Bedömning av den sociala dimensionen

Betänkandet syftar till att höja beredskapen i va-sektorn vilket minskar risken för störningar i tillgången till rent vatten och fungerande avloppssystem. Att säkerställa att de allmänna va-anläggningarna drivs så att angelägna allmänna intressen såsom till exempel sjukhus prioriteras bedöms stärka människors faktiska trygghet. Betänkandet lyfter även behovet av samverkan för att alla kommuner ska kunna säkerställa en grundläggande va-beredskap vilket bedöms påverka den sociala dimensionen i positiv riktning.

Kristina Augustsson

Anna Lanne Davidson

Bolagscontroller

Vd Gryaab Ab

RÄDDNINGSTJÄNSTEN STORGÖTEBORG

REMISSYTTRANDE

Handläggare
Leif Loeskow
031-335 26 00
raddningstjansten@rsgbg.se

Expedierat datum: 2025-06-13
Diarienummer: RSG 2025/289
Sida 1 av 3

Göteborgs Stadsledningskontor
stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se

Ert diarienummer: SLK-2025-00450
Inkom till räddningstjänsten: 2025-04-03

Remissyttrande till Göteborg Stad

Yttrandet avser: Remiss från Klimat- och näringsdepartementet - Ökad va-beredskap (SOU 2024:82).

Bakgrund

Göteborgs Stad är en av de remissinstanser som uttalat blivit inbjudna av Regeringskansliet att lämna synpunkter på betänkandet från Klimat- och näringslivsdepartementet. Utgångspunkten för en remiss som är riktad till staden är att den skall hanteras politiskt med kommunstyrelsen som avsändare av stadens officiella svar. Som huvudregel skall yttranden bara begäras från de nämnder och styrelser som bedöms vara direkt berörda av remissen. Ärendet har inom staden översänts till Kretslopp och vattennämnden, Miljö- och klimatinämnden, Stadsbyggnadsnämnden, Göteborg Energi AB och Räddningstjänsten för yttrande.

Betänkandet föreslår beredskapsanpassande ändringar i *Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster* samt *Förordningen (2007:701) om allmänna vattentjänster*. Utredningsarbetet är avgränsat till allmänna vattentjänster och vad som behövs för att de allmänna va-anläggningarna skall kunna drivas och användas även i kris och krig. Förändringarna kan sammanfattningsvis beskrivas som lagkrav på reservkapacitet, beredskapsplanering och prioriteringsskyldighet. Man föreslår också regler som ger möjligheter att besluta föreskrifter som dels kompletterar kraven i vattentjänstlagen, dels avviker från vattentjänstlagen, om det behövs för att verksamheter som är av betydelse för totalförsvaret skall kunna använda en allmän va-anläggning.

Allmänna vattentjänster definieras enligt Vattentjänstlagen som hushållsförbrukares normala behov av vattenförsörjning och avlopp. Med andra ord att säkerställa dricksvatten och sanitet. I betänkandet tydliggörs att utanför begreppet vattentjänst ligger exempelvis de behov av vatten som räddningstjänsten har. När det är förenligt med va-anläggningens huvudsakliga ändamål bör den ordnas och drivas så att också andra allmänna intressen som har behov av anläggningen kan tillgodoses. Utredningen föreslår att syftet med lagen utvidgas till att även omfatta säkerställande av att allmänna va-anläggningar drivs så att angelägna allmänna intressen kan tillgodoses under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Förändringen består i att kommunen nu måste prioritera att tillgodose de i situationen mest angelägna allmänna intressena, även om det innebär att lagens huvudsakliga syfte (att tillgodose behovet av vattenförsörjning och avlopp i ett större sammanhang om det behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön) får stå tillbaka. Kommunen får under normala förhållanden inte leverera till dem som nyttjar de allmänna va-anläggning med stöd av avtal, om det skulle innebära att kommunen inte kan uppfylla det huvudsakliga syftet med de allmänna va-anläggningarna. För dessa situationer innebär förslaget ingen förändring. Under fredstida krissituationer och höjd beredskap så innebär dock prioriteringsskyldigheten att vissa användare av allmänna vattentjänster kan bli bortprioriterade till förmån för andra och/eller till förmån för avtalsanvändare.

När det inte föreligger någon fredstida kris och höjd beredskap inte råder, kommer de användare som genom avtal har rätt att nyttja de allmänna va-anläggningarna att ha de rättigheter som följer av avtalet, med de begränsningar som följer av vattentjänstlagen. Det innebär att deras behov endast får tillgodoses så länge det inte äventyrar lagens huvudsakliga syfte, att tillhandahålla allmänna vattentjänster.

Kommuner föreslås ges möjlighet att meddela särskilda föreskrifter om användningen av allmänna va-anläggningar för att möjliggöra prioritering av angelägna allmänna intressen under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Regeringen bemyndigas att ge kommuner denna föreskriftsrätt.

Bedömning

Tillgång till vatten och möjligheten att verkansfullt påföra den är tveklöst räddningstjänstens viktigaste verktyg för att effektivt och säkert kunna bekämpa bränder. Det gäller i normal fredstid och fredstida krissituationer men särskilt vid höjd beredskap och krig. Räddningstjänsten är positiv till att utredningens föreslagna ändringar införs i vattentjänstlagen vilka säkerställer att angelägna allmänna intressen kan prioriteras vid driften av allmänna va-anläggningar under fredstida krissituationer, höjd beredskap och krig. Förhöjda krav på leveranssäkerhet och stärkt försörjningsberedskap innebär att de allmänna va-anläggningarna blir robustare i alla samhällslägen för samtliga användare.

Räddningstjänsten har en aktiv roll i beredskapsplaneringen inom sitt geografiska ansvarsområde och anser att det är både relevant och angeläget att en beredskapsplan kan fastställas för allmänna va-anläggningar i kommunen. Olika alternativ för att trygga räddningstjänstens tillgång till vatten i kommunen vid fredstida krissituationer, höjd beredskap och krig behöver utredas, beslutas och verkställas. Ansvar för brandvatteninfrastrukturen i kommunen är i nuläget inte klargjord ur alla nödvändiga aspekter. Arbetet med en beredskapsplan samordnas därför med fördel med framtagandet av en brandvattenplan enligt Svenskt Vattens riktlinje P114.

På Räddningstjänstförbundet Storgöteborgs vägnar

Leif Loeskow
Brandingenjör / Tf Enhetschef

I ärendet har beredskapssamordnare Kristoffer Ränkedal medverkat.

Granskade handlingar

Handling	Upprättad av	Status	Daterad
Ökad va-beredskap (SOU 2024:82)	Regeringen	Betänkande	2024 december

Datum: 2025-06-24

Ärendenummer: SLK-2025-00450

Klimat- och näringslivsdepartementet

kn.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: kn.nm@regeringskansliet.se

Diarienummer: KN2024/02460

Göteborgs Stads yttrande över Klimat- och näringsdepartementets remiss Ökad va-beredskap (SOU 2024:82)

Viktigt med samordning och tydlighet gentemot kommunerna

Göteborgs Stad ser positivt på att va-området stärks i sin förmåga att leverera tjänster. Staden konstaterar dock att det är många myndigheter involverade i beredskapsfrågor utifrån olika perspektiv. Förutom utpekade ansvar i aktuell utredning har länsstyrelserna ett samordningsansvar gentemot kommunerna i beredskapsfrågor och i kommande lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (LKRB). Göteborgs Stad vill lyfta att det är viktigt att det finns en samordning och tydlighet gentemot kommunerna så att det inte kommer olika krav eller budskap från olika myndigheter vilket riskerar att skapa förvirring eller bidra till ett ineffektivt resursnyttjande.

Klimatanpassning

Klimatförändringarna ställer ökade krav på kommunal planering, samordning och förebyggande arbete, särskilt i tätbebyggda städer som Göteborg där risken för påverkan från extrema väderhändelser förväntas öka framöver. Göteborgs Stad är positiv till utredningens ambition att tydliggöra kommunernas roll i arbetet med att stärka klimatanpassningen inom ramen för va-beredskap.

Underlag till stadens svar

Viktiga bidragsgivare till stadens sammanvägda svar är stadens kretslopp och vattennämnd som är kommunens va-huvudman, Gryaab AB som äger det regionala avloppsreningsverket som Göteborgs Stad är störst delägare i samt i viss mån stadsmiljönämnden och Räddningstjänsten Storgöteborg.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster

SOU 2024:82	Synpunkter
Sid 35 <i>1 § ... Bestämmelserna syftar även till att säkerställa att allmänna va-anläggningar drivs så att angelägna allmänna intressen kan tillgodoses under fredstida krissituationer och höjd beredskap.</i>	Det är rimligt och lämpligt att utgå från nuvarande organisation och nuvarande lagstiftning, alternativen att ha en helt separat organisering av vattentjänster för angelägna allmänna intressen, och/eller ta fram en helt ny lag har uppenbara nackdelar och skulle ta mycket tid. Göteborgs Stad vill dock uppmärksamma att förslagen till ändringar och tillägg i Vattentjänstlagen är omfattande. Förslaget innebär en stor förskjutning från vattentjänster för "hushållsändamål" till vattentjänster för angelägna allmänna intressen under kris/krig. Nuvarande vattentjänstlag har kommunfullmäktige, va-huvudmannen, fastighetsägare inom verksamhetsområde som huvudparter. Va-huvudmannen ordnar vattentjänster och fastighetsägare (och förvaltare av allmänplatsmark) är betalningsskyldiga. Med betänkandets förslag blir Vattentjänstlagen mycket mer komplex. Det finns risk för otydlighet kring finansiering, och kring vad det innebär att vara ansluten till kommunala va-anläggningar. Göteborgs Stad anser att vägledning därmed blir mycket viktig för genomförandet.
Sid 36 <i>5 a §</i> <i>Om Sverige är i krig eller krigsfara eller det råder sådana extra-ordinära förhållanden som är föranledda av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen meddela föreskrifter som avviker från denna lag om det behövs för att verksamheter som är av betydelse för totalförsvaret ska kunna använda en allmän va-anläggning.</i>	Göteborgs Stad har förståelse för syftet med paragrafen och för att snabba beslut kan behövas i akuta situationer. Viss risk kan uppstå att beslut fattas utan helhetsbild av konsekvenserna. Tillgång till dricksvatten och sanitet, om än med en minimal servicenivå, behövs för att skydda liv och hälsa. Staden anser att paragrafen bör kompletteras med en formulering kring att samråd ska ske med va-huvudmannen.

SOU 2024:82	Synpunkter
Sid 37 6 b § <i>Vattentjänstplan ska innehålla...</i> <i>...samt vilka andra åtgärder som behöver vidtas för att anläggningarna ska fungera i ett förändrat klimat.</i>	Göteborgs Stad stöder detta tillägg. Staden anser att riktlinjer bör tas fram i samarbete med branschorganisationen Svenskt Vatten, och även syfta till god stadsplanering där man undviker att skapa ny bebyggelse där va-anläggningen är sårbar för klimatförändringar.
Sid 37 6 e § <i>...Det ska finnas en aktuell beredskapsplan i varje kommun.</i> <i>Kommunfullmäktige beslutar om antagande och ändring av en beredskapsplan. ...</i>	Göteborgs Stad anser att det behöver förtydligas att det rör sig om en beredskapsplan för de allmänna va-systemen, dvs en va-beredskapsplan. Kommuner har olika typer av planer, både planer för hantering av händelser i ett operativt skede samt planer som syftar till att uppnå ett framtida tillstånd. I § 6f tolkar Göteborgs Stad det som att det är en analys av vilka åtgärder som behöver vidtas framåt för att stärka/säkerställa driften av anläggningarna. Terminologin ”beredskapsplan” blir något missvisande i detta sammanhang.
Sid 38 Investeringsplan 6 h § <i>Det ska finnas en aktuell plan för investeringar och förvaltning av de tillgångar som ingår i de allmänna va-anläggningarna i varje kommun...</i>	Göteborgs Stad stöder krav på plan för investeringar och tillgångsförvaltning. För att få god (kostnads-)effektivitet är det viktigt att VA-huvudmannen har befogenhet att löpande justera detaljer i planeringen. I arbetet med en beredskapsplan kan samordning med framtagandet av en brandvattenplan enligt Svenskt Vattens riktlinje P114 övervägas. Detta för att för att trygga räddningstjänstens tillgång till vatten i kommunen vid framtida krissituationer, höjd beredskap och krig.

SOU 2024:82	Synpunkter
Sid 39 <i>10 a §</i> <i>Under fredstida krissituationer och höjd beredskap ska de allmänna va-anläggningarna drivas så att angelägna allmänna intressen prioriteras.</i>	Göteborgs Stad har förståelse för syftet med paragrafen och det är nödvändigt att ett stort ansvar läggs på individer och verksamheter att klara sig utan den service som va-verksamheten normalt levererar. Samtidigt vill staden lyfta att: 1) Grundläggande behov av dricksvatten och sanitet behöver kunna tillgodoses för alla människor, för att skydda liv och hälsa. De allmänna va-anläggningarna behöver också drivas så att inte allvarliga miljöskador uppstår. 2) Paragrafen innebär att andra användare än <i>angelägna allmänna intressen</i> får lägre prioritet. Detta är rimligt och nödvändigt – men förutsätter att va-kollektivet inte ska betala för angelägna allmänna intressen utan av skattekollektivet.
Sid 39 <i>13 §</i> <i>Huvudmannen ska för den allmänna va-anläggningen ordna ...</i> <i>...och reservkapacitet</i>	Göteborgs Stad stöder att krav ställs på reservkapacitet. Vad som är skäligen anspråk på reservkapacitet bör förtydligas i vägledning till lagstiftningen, exempelvis utifrån dimensionerande scenarier. Hur reservkapaciteten ordnas rent tekniskt behöver kunna anpassas till förutsättningarna i respektive kommun. Krav på reservkapacitet bör finansieras med statliga medel.
Sid 40 <i>30 §...Medel får avsättas till en fond för framtida investeringar, om avsättningen avser en åtgärd i investeringsplanen</i>	Göteborgs Stad är positiv till förslaget att förenkla fondering, och möjliggöra fondering även för reinvestering.

1.2 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:701) om allmänna vattentjänster

SOU 2024:82	Synpunkter
Sid 43-44 2 §...Kommunen får meddela föreskrifter om användningen av allmänna va-anläggningar för att möjliggöra prioritering enligt 10 a § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.	Göteborgs Stad stöder förslaget. Det bör dock förtydligas med att samråd ska ske med va-huvudmannen. Det kan finnas tekniska och praktiska begränsningar (och möjligheter) som kan påverka lämpliga leveranspunkter för prioriterad försörjning.
6 § Länsstyrelsen ska stödja och följa upp kommunernas beredskapsåtgärder enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster. Länsstyrelsen ska särskilt stödja kommunerna med underlag inför kommunens bedömning av vilka verksamheter i kommunen som kan behöva prioriteras enligt 10 a § lagen om allmänna vattentjänster	Göteborgs Stad är positiv till detta förslag. Staden vill lyfta att länsstyrelserna kan behöva utökade personella resurser för att hantera detta uppdrag. Förslaget bör kompletteras med ett förtydligande att underlaget för prioritering behöver tas fram i samarbete med va-huvudmannen. (se ovan)

5 Förstärkt beredskap

5.2 Krav på reservkapacitet bör förtydligas

SOU 2024:82	Synpunkter
Huvudmannen för den allmänna va-anläggningen ska ordna de anordningar som behövs för att va-anläggningen ska kunna tillgodose skäliga anspråk på reservkapacitet.	Göteborgs Stad anser att det i det fortsatta arbetet är det viktigt att förtydliga vad som avses med reservkapacitet. I utredningen anges tillgång till kritiska varor och reservdelar och tillgång till reservvattentäkter och reservreningsverk. Att bygga reservreningsverk som inte skulle användas i den normala driften skulle innebära stora investeringar som kan ifrågasättas. Staden anser därför att begreppet reservkapacitet bör utvidgas till att inrymma åtgärder och lösningar som skapar redundans i systemen.

5.3 Förslag på prioriteringsskyldighet bör utredas vidare

SOU 2024:82	Synpunkter
<i>Under fredstida krissituationer och höjd beredskap ska de allmänna va-anläggningarna drivas så att angelägna allmänna intressen prioriteras. För att åstadkomma detta utökas syftet med vattentjänstlagen.</i> <i>Förslaget innefattar att en prioriteringsskyldighet införs och att syftet med vattentjänstlagen utökas till att säkerställa att allmänna va-anläggningar drivs så att angelägna allmänna intressen kan tillgodoses under fredstida krissituationer och höjd beredskap (1 och 10a §§ i förslaget till ändring av LAV). Som exempel anges att ett akutsjukhus behov av vatten ska gå före hushållens behov av den mängd vatten som motsvarar normal hushållsanvändning. Den yttersta följden av prioriteringen kan bli att inga leveranser alls kan ske till hushållen.</i>	Staden ser positivt på förslaget om en prioriteringsordning i sak. Det är dock problematiskt att va-kollektivet ska betala för angelägna allmänna intressen som borde betalas av skattekollektivet. I praktiken kommer det innebära att de som är anslutna till kommunalt vatten och avlopp kommer att betala för alla kommunmedlemmars angelägna allmänna intressen. I kommuner där en övervägande majoriteten av invånarna är anslutna till kommunalt vatten och avlopp kommer frågan spela en mindre praktisk roll men i mindre kommuner där fler har enskilt avlopp blir problematiken större och bör utredas vidare.

5.3.5 Behov av reservkapacitet hos användare

SOU 2024:82	Synpunkter
Sid 124 <i>...Då innebörden av begreppet angelägna allmänna intressen avgörs utifrån den uppkomna situationens karaktär, och föreliggande leveransmöjligheter, behöver alla användare av va-anläggningen agera för att säkerställa egen reservkapacitet.</i>	Att användare riskerar att bli utan ordinarie va-tjänster är en oundviklig konsekvens av allvarlig kris, höjd beredskap och krig. Därför är det bra att betänkandet beskriver behovet av reservkapacitet hos (alla) användare. Behovet kan behöva förtydligas och kommuniceras ytterligare. Vid långvariga kriser/krig är det inte rimligt att förutsätta att enskilda ska kunna ha egen reservkapacitet. För att skydda liv och hälsa behöver alla människor tillgång till en viss miniminivå av dricksvatten och sanitet.

5.4 Krav bör ställas på beredskapsplanering

SOU 2024:82	Synpunkter
<i>Det ska finnas en aktuell beredskapsplan i varje kommun. Kommunfullmäktige beslutar om antagande och ändring av en beredskapsplan. Kommunfullmäktige ska varje mandatperiod pröva om beredskapsplanen är aktuell med hänsyn till behovet av beredskapsåtgärder.</i>	Göteborgs Stad är i sak positiv till förslaget. För att undvika begreppsförvirring bör det förtydligas att det är beredskapsplan för de allmänna va-systemen, det vill säga en va-beredskapsplan, som avses. En va-beredskapsplan kan komma att innehålla information som behöver beläggas med sekretess. (se även sid 3, 6 e §)

5.4.8 Ersättningstjänster

SOU 2024:82	Synpunkter
Sid 135 <i>...En fråga som kan bli särskild komplex att hantera och som behöver utredas vidare är hur latrin ska hanteras i de situationer där vattentoiletter inte fungerar...</i> (även avsnitt 4.3.1 Erfarenheter från Ukraina, sid 98: ”...En viktig lärdom från Ukraina är utmaningarna med avlopp och att icke fungerande avloppshantering har blivit gränssättande för när en stad behöver evakueras...”)	Det är positivt att betänkandet lyfter latrin som ett viktigt förbättringsområde för stärkt förmåga. Det är även positivt att utformningen av ersättningstjänster inte detaljstyrs utan att det finns möjlighet att anpassa till lokala förutsättningar.

6.3.2 Åtgärder för att minska mängden tillskottsvatten

SOU 2024:82	Synpunkter
<i>Bedömningen: Mängden tillskottsvatten till allmänna va-anläggningar behöver minska, både för att undvika skador på anläggningen och på enskild egendom och miljön. Den kommunala fysiska planeringen behöver i ökad grad omfatta åtgärder för att minska mängden tillskottsvatten till de allmänna anläggningarna. Fastighetsägare behöver åtgärda brister i sina va-installationer. Huvudmannens kontroll av bristande va-installationer behöver öka. Staten bör överväga stimulansåtgärder i form av statliga bidrag till fastighetsägare. Utformningen av ett sådant stöd kan</i>	Göteborgs Stad delar bedömningen och ser positivt på att utredningen även pekar på att det är mest kostnadseffektivt att ta hand om vattnet innan det når ledningarna vilket kräver att kommuner i översiktsplaner och detaljplaner planerar så att dagvattnet tas om hand lokalt. Staden stöder förslaget om att ett stöd riktat till fastighetsägare tas fram för att underlätta att åtgärder kommer till stånd på fastigheterna.

SOU 2024:82	Synpunkter
<i>utredas av Naturvårdsverket i samverkan med Boverket.</i>	

7 Försörjningsberedskap för allmänna vattentjänster

7.2.4 Elförsörjning, reservkraft och drivmedel

SOU 2024:82	Synpunkter
Sid 178, 179 Allmänt: Kapitlet belyser nuläge och viktiga förbättringsbehov.	Göteborgs Stad önskar ett förtydligande om att planering och lager för drivmedel och reservkraft behövs i ett större perspektiv och på alla nivåer: va-huvudmannen, kommunen, regionalt, nationellt och så vidare.

7.3.3 Förmåga att beredskapslagra

SOU 2024:82	Synpunkter
<i>Regeringen ger beredskapssektorn för Livsmedelsförsörjning och dricksvatten, genom sektoransvarig myndighet Livsmedelsverket, i uppdrag att utreda behovet av nationell lagerhållning av varor och material för allmänna vattentjänster. I uppdraget bör ingå att utreda dels vilka varor som kan behöva lagerhållas nationellt, dels hur nationella beredskapslager kan inrättas. Uppdraget bör göras i dialog med MSB, SKR, Svenskt Vatten och övriga relevanta aktörer.</i>	Göteborgs Stad ser positivt på förslaget att utreda behovet av nationell lagerhållning av varor och material. Staden stöder förslaget och vill poängtera att det är viktigt att arbetet kommer i gång snarast. Utredningen nämner att varor och material för allmänna vattentjänster omfattar bland annat reningskemikalier, fordon, drivmedel, el, reservdelar, reparationsutrustning och utrustning för elektroniska kommunikationer. Behovet av lokal lagerhållning är direkt beroende av hur den nationella lagerhållningen utformas. Det är viktigt att det är tydligt i vilken omfattning sådan lagerhållning ligger på kommunen och va-huvudmannen. Många avloppsrenings-verk byggs ut eller kommer att byggas ut de närmaste åren och dessa frågor påverkar bland annat kostnader och behov av yta.

7.3.4 Förmåga att upprätthålla eller styra om produktionen

SOU 2024:82	Synpunkter
Sid 186 Bedömning: <i>Förmågan att upprätthålla vattentjänster är beroende av att det finns en byggnads- och reparationsberedskap samt en tillverkningsberedskap. Transporter, fordon och personal är avgörande för att upprätthålla en försörjningsberedskap för vattentjänster. Stärkt beredskap för byggnation, reparation, tillverkning, transporter, fordon och personal behöver i första hand hanteras genom en nationell struktur och systematik...</i>	Göteborgs Stad delar bedömningen. Många va-huvudmän och kommuner saknar egna resurser när det gäller fordon som last-, kran- och tankbilar, samt grävmaskiner med personal, och är beroende av avtal med entreprenörer. Utöver en nationell struktur och systematik är det troligen lämpligt att åtminstone större kommuner har egna resurser i form av de fordon och maskiner och förare som behövs även vid normala förhållanden, för att ha en säkrare tillgång även i kris eller krig. Behovet av lagerhållning inom kommuner är direkt beroende av hur den nationella lagerhållningen utformas.

7.3.5 Förmåga, att skydda försörjningen

SOU 2024:82	Synpunkter
Sid 191 Bedömning: <i>Det behöver avsättas tillräckliga resurser för arbetet med att tillskapa vattenskyddsområden för befintliga och framtida vattentäkter och att revidera befintliga beslut.</i>	Effektiva vattenskyddsområden är mycket viktiga för en säker försörjning på kort och lång sikt. Göteborgs Stad ser positivt på att betänkandet lyfter behovet av resurser för vattenskyddsområden. Staden förordar ett förtydligande att skydd av vattentäkter måste prioriteras av hela samhället. Behovet av en högre prioritet i hela samhället har aktualiserats i och med regeringsbeslutet i april 2025 att upphäva länsstyrelsens beslut från 2022 om vattenskyddsområde för Göta älv.

8. Stärkt arbete på nationell nivå

8.2 Regeringen behöver styra målinriktat

8.2.1 Nytt etappmål om god va-infrastruktur

SOU 2024:82	Synpunkter
Sid 212 Bedömning: <i>Det behövs en nationell målsättning för en god va-infrastruktur. En väl fungerande va-infrastruktur bidrar till ett förbättrat tillstånd i den svenska miljön och till kontinuerliga leveranser av vattentjänster. Ett etappmål tydliggör behovet av ökat underhåll av allmänna va-anläggningar och gör det lättare att nå flera av miljömålen...//...</i> <i>...Den samlade nationella förnyelsetakten för va-ledningar ska öka årligen tills den har nått minst 1 procent år 2040.</i>	Göteborgs Stad ser positivt på etappmål och på att behov av förnyelse lyfts fram. När det gäller förnyelsetakt är det viktigt att se 1-procentsmålet som ett behov på nationell nivå, men att behovet i enskilda kommuner kan vara annorlunda och variera över tid. För en enskild kommun kan behovet vara både högre och lägre i en viss tidsperiod. För att få god miljömässig och ekonomisk hållbarhet är det viktigt att rätt anläggningar och ledningar förnyas i rätt tid. Om styrningen mot 1-procentsmålet sker för hårt och ensidigt finns det risk att förnyelse i praktiken genomförs där det är lätt och billigt att förnya, i stället för där det gör mest nytta. Stöd för förnyelseplanering av ledningsnät finns i Svenskt Vattens publikation P116.

8.4.1 Föreskrifter och vägledning om beredskapsåtgärder

SOU 2024:82	Synpunkter
Sid 230-232 Bedömning: <i>Kommunerna har behov av statlig vägledning med tydliga planeringsförutsättningar för driften av allmänna va-anläggningar under fredstida krissituationer och höjd beredskap.</i>	Göteborgs Stad instämmer i behovet av vägledning av de frågor som listas på sid 231. I vägledningar och i förekommande fall föreskrifter behöver det tydliggöras var gränsen går mellan vad som ska finansieras av va-kollektiven och vad som ska finansieras på annat sätt. Göteborgs Stad anser att åtgärder som syftar till att hantera höjd beredskap och krig inte ska finansieras av taxekollektivet utan med statliga medel. Göteborgs Stad anser också att åtgärder som syftar till att möjliggöra prioriterad försörjning av angelägna allmänna intressen i fredstida krissituationer ska finansieras på annat sätt än genom ordinarie va-taxa.

8.4.3 Stärkt nationell laboratorieförmåga

SOU 2024:82	Synpunkter
Sid 234-237 Bedömning: Staten behöver stödja kommunerna med analyser under fredstida krissituationer och höjd beredskap för att säkra dricksvattnets kvalitet. Den nationella förmågan att genomföra kemiska dricksvattenanalyser och analyser av radioaktiva ämnen i dricksvatten behöver stärkas. Förslag: Regeringen ger Livsmedelsverket i uppdrag att i samverkan med SVA och FOI etablera en nationell laboratorieförmåga för kemiska dricksvattenanalyser. Regeringen ger Livsmedelsverket i uppdrag att utreda förutsättningarna för att inrätta en nationell laboratorieförmåga för radioaktiva ämnen i dricksvatten.	Göteborgs Stad delar bedömningen och är positiv till förslaget, som kompletterar det uppdrag Livsmedelsverket fick 2023 kring beredskapslaboratorium för mikrobiologiska risker i dricksvatten. Arbetet med att stärka laboratorieförmågan bör påbörjas omedelbart. Snabba svarstider för analyser är mycket viktigt för förmågan att upprätthålla en säker dricksvattenförsörjning.

9. Stimulera kommunal samverkan

9.1.5 Samverkan genom gemensam va-taxa

SOU 2024:82	Synpunkter
Sid 178, 179 <i>...En liten höjning av va-avgiften i en storstadskommun skulle kunna minska behovet av avgiftshöjningar i små kommuner inom samverkansområdet. I praktiken skulle en sådan taxekonstruktion innebära att taxan i en eller flera av de samverkande kommunerna skulle ge högre intäkter än vad som skulle svara mot kostnaderna, medan det motsatta skulle gälla för övriga kommuner. Konsekvenserna för olika va-kollektiv skulle behöva undersökas närmare.....</i> <i>....Frågan berörs dock inte uttryckligen i utredningens direktiv. Detta kan också sägas om ett flertal andra frågor som utredningen valt att inte gå vidare med.</i>	Göteborgs Stad är positiv till att potentialen för kostnadseffektiva lösningar genom samarbete över kommungränser lyfts fram och stöds i betänkandets förslag. Göteborgs Stad stöder dock inte formuleringarna under 9.1.5 om gemensam va-taxa. Även om utredningen valt att inte gå vidare med konkreta förslag på området, vill staden lyfta fram att det finns risk för konflikt med nuvarande grundläggande principer i LAV kring endast nödvändiga kostnader. Betänkandet verkar också utgå från att betalningsförmågan hos de avgiftsskyldiga är större i en storstadskommun än i intilliggande kommuner – vilket inte alltid är fallet. Kostnadseffektiva tekniska lösningar över kommungränser, och effektiviserings- och samordningsvinster kan man uppnå genom stärkt

SOU 2024:82	Synpunkter
<i>Utredningen har därför valt att inte heller gå vidare med denna fråga.</i>	mellankommunalt samarbete utan att utjämna alla kostnader genom gemensam va-taxa. Staden har dock förståelse för att det kan vara relevant med gemensam taxa i vissa fall där det finns en gemensam organisation för flera kommuner och där drift och tekniska system är integrerade i mycket hög grad.

12. Tillräckligt avgiftsuttag

12.3 Utjämning av resultat

SOU 2024:82	Synpunkter
<i>Ett överskott inom allmän va-verksamhet ska utjämnas inom skälig tid.</i> <i>I betänkandet anges att Högsta domstolen har godtagit att en kommun dröjer upp till fem år med att ta medlen i anspråk och att utredaren anser att det är en lämplig tidsgräns.</i>	Staden tillstyrker förslaget. Mot bakgrund av den uppfattning om att rådande praxis är tre år hade det dock underlättat tillämpningen ifall tidsgränsen på fem år hade framgått direkt av lagen. I den fortsatta beredningen bör det även övervägas att förtydliga vad som gäller vid underskott.

12.3.1 Tidsgräns för ianspråktagande av medel som varit föremål för överuttag

SOU 2024:82	Synpunkter
Sid 340 <i>Utredningen föreslår, till undanröjande av en påtalad osäkerhet om vad som gäller, en lagreglering som innebär att det får godtas att en kommun dröjer upp till fem år med att ta i anspråk medel som har varit föremål för överuttag. Tiden ger utrymme för en viss flexibilitet för hantering av tillfälliga variationer i resultat samtidigt som principen om att varje generation brukare ska betala för sitt nyttjande av den allmänna va-anläggningen värnas.</i>	Göteborgs Stad stöder förslaget att förtydliga/beskriva att <i>skälig tid</i> för utjämning av överuttag är fem år och därmed ändra vad som idag uppfattats som praxis av stora delar av branschen (tre år). Betänkandet beskriver inte i kapitlet vad som ska anses vara skälig tid för utjämning av underuttag. Staden anser att dagens praxis om tre år är lämplig som <i>skälig tid</i> för utjämning av underuttag. Det vore olämpligt att öppna för att va-verksamhet kan bedrivas med underskott över en hel mandatperiod. (Undantag kan behövas vid extraordinära situationer, exempelvis om oväntade och mycket höga kostnader uppstått till följd av regresser efter översvämningar.)

13 Ett nationellt va-investeringsprogram

13.4 Förslag om nationellt va-investeringsprogram

SOU 2024:82	Synpunkter
Sid 349 Förslag: <i>Ett nationellt va-investeringsprogram inrättas där staten och kommunerna tillsammans höjer ambitionsnivån i syfte att öka robustheten i leveransen av vattentjänster. Inom programmet får statlig medfinansiering i form av investeringsbidrag ges för beredskaps- och klimatanpassningsåtgärder.</i> <i>Utredningen föreslår 1 miljard kronor per år i investeringsbidrag som statlig medfinansiering. Bidrag ska kunna sökas av respektive kommun.</i> <i>För såväl beredskaps- som klimatanpassningsbidrag föreslår utredningen att bidragets nivå görs beroende av att kommunen visar att man har en förnyelsetakt som motsvarar en procent per år, eller visar att den förnyelsetakten successivt kommer att uppnås under en period om tjugo år...</i> <i>....Efter respektive år kan det utvärderas om ambitionen på en tjugondel har klarats av. Utredningen föreslår att de båda bidragens storlek också görs beroende av att kommunen visar att för beredskaps- respektive klimatanpassningsåtgärderna nödvändiga ersättningsinvesteringar utförs utan statlig medfinansiering....</i>	Göteborgs Stad är positiv till ett nationellt va-investeringsprogram. Staden anser att tillskottet bör vara av ett sådant slag att det inte är omfördelning av befintliga statsbidrag utan ett faktiskt tillskott. Det är viktigt att det statliga investeringsstödet utformas på ett sätt så att de inte medför en omfattande administration. Det är också viktigt att stödet utformas på ett sätt så att det ger tydliga planeringsförutsättningar och säkerställer att stödet får avsedd effekt. Det är rimligt att det finns krav och villkor för att statliga medel ska betalas ut. Staden anser dock att vissa av villkoren i betänkandet är olämpligt formulerade. När det gäller förnyelsetakten är målet om minst 1 procent per år rimligt som ett genomsnitt för landet och över tid, men behovet av förnyelse varierar över tid och mellan kommuner. Förnyelsetakten kan behöva vara både lägre och högre än 1 procent per år i en viss kommun. För att få god miljömässig och ekonomisk hållbarhet är det viktigt att rätt anläggningar och ledningar förnyas i rätt tid. Om styrningen mot 1-procentsmålet sker för hårt och ensidigt finns det risk att förnyelse i praktiken genomförs där det är lätt och billigt att förnya, i stället för där det gör mest nytta. Stöd för förnyelseplanering av ledningsnät finns i Svenskt Vattens publikation P116. Göteborgs Stad anser också att beredskapsåtgärder som behövs för (prioriterad) försörjning av angelägna allmänna intressen ska finansieras med statliga medel och inte genom va-taxa, oavsett om det rör nyinvestering eller ersättnings-investeringar eller drift, eftersom nyttorna tillkommer hela samhället. På motsvarande sätt anser Göteborgs Stad att vattentjänster för Försvarmakten och Nato alltid

SOU 2024:82	Synpunkter
....Vidare ska bidrag för klimatanpassningsåtgärder inte heller kunna utgå för åtgärder som behövs på grund av kommunala planbeslut och bygglovsbeslut. Det förutsätts därför att kommunen noggrant redogör för de kommunala planbeslut och bygglovsbeslut som har relevans för åtgärderna och behoven av dem.	ska finansieras genom staten oavsett om det rör drift, ny- eller ersättningsinvesteringar. Det är viktigt att skapa förståelse för att investeringar i nya anläggningar ofta medför driftkostnader och behov av ökade personella resurser, delvis med specialkompetens. Det är alltså inte enbart investeringsutgifterna som behöver finansiering. Stadsplaneringen behöver ske på ett sådant sätt att nybyggnation inte bidrar till en ökad sårbarhet för klimatförändringar. I det perspektivet är den föreslagna begränsningen av klimatanpassningsbidrag rimlig.

Göteborgs kommunstyrelse